

TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VAN LERAREN GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING IN NEDERLAND (V.G.N.)

UIT DE INHOUD:

- AGENDA JAARVERGADERING
- JAARVERSLAG 1978
- ONTWERP STATUTEN (ART. 15, 18 EN 19)
- JAARVERSLAGEN COMMISSIES

- BIJLAGEN:
- FINANCIEEL JAARVERSLAG
- INZAKE CEGES-RAPPORT:
  - VERSLAG ADVIESCOMMISSIE
  - BESTUURSADVIES

KLEIO

VERSCHIJNT MAANDELIJKS 19e JAARGANG - 12 - 1978

VERENIGING VAN LERAREN GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING IN NEDERLAND (V.G.N.)

ALGEMEEN BESTUUR

DRS. J. BOUWSMA, *voorzitter*, Brokmui 40, 9101 EZ Dokkum, tel. 05190-3598.
MEVR. DRS. E.J. KARREMAN, *vice-voorzitter*, Van Limburg Stirumstraat 13, 3581 VB Utrecht, tel. 030-514052.
MEVR. M.I. RÖDER, *1e secretaresse*, Peuleyen 21, 2742 ED Waddinxveen, tel. 01828-6077.
DRS. J. DREWES, *2e secretaris*, Bachlaan 58, 1817 GK Alkmaar, tel. 072-112015.
J.L. FRIELING, *penningmeester*, Prinses Beatrixlaan 31, 2341 TW Oegstgeest, tel. 071-152794.
MEVR. DRS. J. RIJKEN, *redactie Kleio*, Maasstraat 72 A 3, 1078 HL Amsterdam, tel. 020-715133.
MEVR. D.H. VERHAGEN, *didaktiekcommissie*, Wortelhaven 16, 9101 NM Dokkum, tel. 05190-4560.
M.J. VAN VELZEN, *onderwijsadviescommissie*, Mgr. van Gilsstraat 6, 6461 VG Kerkrade, tel. 045-455941.
P.L. HENDRIKS, *mavo-lbo-commissie*, Europaweg 25, 6381 KG Ubach over Worms, tel. 045-317162.
J. ENGBERS, *pedakcommissie*, Roest 2, 5491 XX Olland, tel. 04138-3138.
K. VAN DIJK, *programmacommissie bijscholing*, De Hoghe Weijdt 13, 1851 EB Heiloo, tel. 072-333570.

LEDENADMINISTRATIE

Aangifte, wijzigingen en opzegging van het lidmaatschap meedelen aan: **Administratie V.G.N., J.W. Geldof, Veenendaalkade 256, 2547 AX Den Haag, tel. 070-674100.** Bij dit adres kan men ook terecht voor informatie over contributiebetaling en voor het aanvragen van een abonnement op *Kleio* (voor actieve leraren/leraressen alleen mogelijk met goedvinden van het bestuur van de V.G.N.) of van losse nummers van *Kleio*.

Nieuwe leden worden verzocht bij hun aangifte mee te delen: naam, voorletters, eventueel titel, bevoegdheid, huisadres, telefoonnummer en adres van de school waar men de hoofdbetrekking heeft.

CONTRIBUTIES

Contributies en andere betalingen het liefst zo spoedig mogelijk na ontvangst van de acceptgirokaart storten op gironummer 128701 t.n.v. penningmeester van de V.G.N., Vreeswijkstraat 329, Den Haag.

Contributies vanaf 1 januari 1979:

<i>Gewone leden</i>	a. docenten havo, vwo en hbo	f 90,-
	b. docenten mavo	f 60,-
	c. echtparen	f 90,-

Buitengewone leden (gepensioneerden en zij die wel geschiedenisbevoegdheid hebben maar geen les geven op scholen voor mavo, havo, vwo en hbo) f 55,-

Aspirantleden (maximum 4 jaar) f 50,-

Abonnement op Kleio voor niet-leden per kalenderjaar f 50,-

REDAKTIE VAN KLEIO, het tijdschrift van de V.G.N.

MEVR. DRS. J. RIJKEN, *voorzitter*, Maasstraat 72A3, 1078 HL Amsterdam, tel. 020-715133.
DRS. F.R. KAT, *secretaris*, Jeudestraat 4, 4011 GL Zoelen, tel. 03448-1686.
J.L. FRIELING, *penningmeester*, Prinses Beatrixlaan 31, 2341 TW Oegstgeest, tel. 071-152794.
DRS. G.J. SLOOTWEG, Van Kinsbergenlaan 21, 3742 PH Baarn, tel. 02154-15047.
J. HARDERWIJK, Dorpsstraat 54, 3611 AG Oud-Zuilen, tel. 030-432876.
DRS. P. VAN HEES, Utrecht.
DR. S.Y.A. VELLENGA, Utrecht.
DRS. F.G. VAN BAARDEWIJK, Utrecht.

Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen uit dit nummer is slechts toegestaan na onze schriftelijke goedkeuring.

De redactie

DIDAKTIEKKOMMISSIE

MEVR. D.H. VERHAGEN, *voorzitter*, Wortelhaven 16, 9101 NM Dokkum, tel. 05190-4560.
DRS. J. BROUWER, *vice-voorzitter*, Mozartstraat 33, 6661 BH Elst, tel. 08819-1831.
H. VAN DER VEEN, *secretaris*, Bocht Oosterdiep 24, 9641 JK Veendam, tel. 05987-14919.
DRS. J. BAALBERGEN, *1e penningmeester*, Sandbergstraat 8, 1391 EL Abcoude, tel. 02946-3207, postrekening 1561752 t.n.v. penningmeester Didaktiekcommissie V.G.N.
H. DE LANGE, *2e penningmeester*, Rhijnsburglaan 23, 8181 XW Heerde, tel. 05782-2516.
P. DOVES, Praamstraat 32, 1503 KN Zaandam, tel. 075-161062.
B. MOLENKAMP, Meerhoek 627, 5403 AC Uden, tel. 04132-64753.

UITNODIGING

Aan de leden van de Vereniging van Leraren Geschiedenis en staatsinrichting in Nederland (V.G.N.) tot het bijwonen van de Algemene Ledenvergadering op

zaterdag 24 maart 1979

in het Jaarbeurs Congrescentrum in Utrecht.

De agenda vermeldt dit jaar twee belangrijke zaken: het advies van de C.G.N. aan de staatssecretaris met betrekking tot het al dan niet invoeren van een centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting en de herziening van Statuten en Huishoudelijk Reglement.

In verband met de tijd en het eventueel uitlopen van bovengenoemde twee punten, is het openbaar gedeelte van de jaarvergadering beperkt tot de jaarrede van de voorzitter en de uitreiking van de Huib de Ruyterprijs.

In het ochtendgedeelte komt de herstructurering van de Vereniging (Statuten en Huishoudelijk Reglement) aan de orde.

Om ± half twee begint de discussie over het advies aan de staatssecretaris over het al dan niet invoeren van een centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting.

Het bestuur is van mening dat deze jaarvergadering een mijlpaal betekent voor de Vereniging en het geschiedenis onderwijs in Nederland.

Het bestuur ziet U allen graag komen!

M.I. Röder, secretaresse.

De Nederlandse Spoorwegen verschaffen reductiebonnen voor hen, die de algemene vergadering willen bijwonen. Tegen inlevering van zo'n bon wordt door het station van vertrek een reductie van 20% gegeven op de prijs van een dagretour. De afdelingssecretariaten krijgen twee bonnen voor de officiële afgevaardigden toegestuurd. Leden kunnen schriftelijk een reductiebon aanvragen bij J.L. Frieling, Pr. Beatrixlaan 31, 2341 TW. Oegstgeest.

AGENDA VAN DE JAARVERGADERING VAN DE V.G.N.

op zaterdag 24 maart 1979 in het "Jaarbeurs Congrescentrum" te Utrecht

Aanvang der vergadering 10.30 uur

(Vanaf 10.00 uur zal de deelnemers aan de vergadering een kop koffie worden aangeboden. Rond 12.30 uur zal de vergadering worden onderbroken voor een aperitief en de lunch)

1. Opening en jaarrede van de voorzitter
2. Uitreiking van de Huib de Ruyter-prijs
3. Notulen van de algemene ledenvergadering, gehouden op 15 april 1978 (Kleio, 19e jaargang, nr. 6, p. 460-466; zie ook de toelichting)
4. Ingekomen stukken en controle van de geloofsbriefen van de afgevaardigden van de afdelingen
5. Jaarverslag van de beide secretarissen
6. Financiën
  - a. Verslag van de kascommissie 1978
  - b. Financiële jaarverslag 1978
  - c. Begroting 1979
  - d. Benoeming kascommissie 1979
7. Jaarverslagen van:
  - a. de Kleio-redactie
  - b. de Didaktiekcommissie
  - c. de M.A.V.O.-L.B.O.-commissie
  - d. de commissie Pedagogische Academies (Pedak)
  - e. de Onderwijs Advies Commissie
  - f. de Programmacommissie bijscholing
  - g. de Commissie Geschiedenis en Maatschappijleer
8. Statuten en Huishoudelijk Reglement (zie toelichting)
9. Het functioneren van de V.G.N. in de nieuwe structuur en algemene beleidslijnen in de komende jaren (zie toelichting)
10. Advies van de V.G.N. aan de staatssecretaris met betrekking tot het al dan niet invoeren van een centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting (zie de toelichting)
11. Bestuurswisseling
  - a. Aftreden van de D.B.-leden: drs. J. Bouwsma, mevr. drs. E.J. Karreman, mevr. M.I. Röder en de heer J.L. Frieling
  - b. Voorstel tot herbenoeming van drs. J. Bouwsma als voorzitter, mevr. M.I. Röder als 1e secretaresse en de heer J.L. Frieling als penningmeester, en tot benoeming van . . . . . als vice-voorzit(s)ter
  - c. Mededeling van het rooster van aftreden:
1980: drs. J. Drewes, K. van Dijk, M.J. van Velzen
1981: J. Engbers, P.L. Hendriks, mevr. drs. J. Rijken, mevr. D.H. Verhagen
1982: alle vandaag (her) benoemden.
12. Vaststelling plaats en tijd jaarvergadering 1980
13. Rondvraag
14. Sluiting.

Toelichting bij de punten 3, 8, 9 en 10 van deze agenda.

3. De secretaresse betreurt een jammerlijke vergissing, die in de afgedrukte tekst van de notulen is binnengeslopen. U wordt verzocht de eerste alinea van punt 10 als volgt te lezen: "Op dit punt gekomen moet de voorzitter afscheid nemen van de heer Henkes, lid van het D.B. en van de heren Baalbergen en Govers, leden van het A.B. Hij bedankt hen voor al het werk, dat ze voor de V.G.N. hebben gedaan. De scheidende bestuursleden worden toegeklapt en krijgen een boekenbon en een fles voor hun vele arbeid aangeboden".
8. Naar aanleiding van het besluit van de vorige jaarvergadering om een beslissing over die gedeelten van de statuten, die het voortbestaan van de afdelingen en het stemmen van afdelingsvertegenwoordigers in een algemene vergadering moesten regelen, op te schorten, biedt het bestuur elders in dit Kleio-nummer een nieuwe versie aan van de artikelen 15, 18 en 19. Alle overige artikelen worden beschouwd als reeds te zijn aangenomen. Tevens treft U aan een ontwerp Huishoudelijk Reglement, dat eveneens ter stemming wordt gebracht. Het bestuur zal bij goedkeuring de Statuten zo spoedig mogelijk notariëel laten verlijden, waarna Statuten en Huishoudelijk Reglement worden geacht in werking te zijn getreden op de dag van verlijden. Het bestuur zal te zijner tijd ook een definitieve versie van Statuten en Huishoudelijk Reglement als losse bijlage bij Kleio laten drukken.
9. Wanneer de desbetreffende bepalingen in Statuten en Huishoudelijk Reglement zijn aangenomen, wil het bestuur U thans de volgende voorstellen doen met betrekking tot het invullen van de sectiebesturen (vgl. de overgangsbepaling bij het Huish.Regl): Het sectiebestuur Pedagogische Academies/basisonderwijs wordt gevormd door de Pedak-commissie.
Het sectiebestuur MAVO/LBO wordt gevormd door de Mavo-Lbo-commissie. Als voorzitter van de sectie HAVO/VWO en als vertegenwoordiger van deze sectie in het Algemeen Bestuur zal gaan fungeren de heer K. van Dijk; de programmacommissie bijscholing zal het karakter krijgen van een tijdelijke commissie zoals bedoeld in art. 45 van het Huish. Regl.
De Didaktiekcommissie zal uit haar midden 3 leden kiezen onder wie mevr. D.H. Verhagen, die het bestuur van de sectie tertiair onderwijs zullen vormen. Daarnaast blijft de Didaktiekcommissie als vaste commissie voortbestaan.
De namen van de overige leden van de beide laatste sectiebesturen zullen U nog worden meegedeeld.
10. Uitgangspunt voor dit advies is natuurlijk het eindrapport van de C.E.G.E.S., dat de Staatsdrukkeij U allen heeft toegezonden. Zoals reeds op de vorige jaarvergadering is afgesproken, heeft een adviescommissie van het bestuur zich in december 1978 over dit rapport gebogen en haar advies, benevens een advies van het bestuur van de V.G.N., dat daarop is gebaseerd, treft U als losse bijlage bij dit Kleio-nummer aan. Het bestuur hoopt dat al deze stukken tussen 5 en 17 februari in elke afdeling besproken zijn en het resultaat daarvan vervolgens per omgaande aan de 2e secretaris wordt meegedeeld.

JAARVERSLAG 1978

Het jaar 1978 is voor de V.G.N. een merkwaardig tweeslachtig jaar geweest. Leek het er aanvankelijk op dat de V.G.N. grote en vergaande ontwikkelingen zou doormaken, al gauw — en vooral op de jaarvergadering in april bleek dit duidelijk — moest de snelle tred wat worden ingehouden.

Wanneer we nu terugblikken, geeft het jaar 1978 meer de indruk een soort overgangsjaar te zijn geweest, een jaar van een noodzakelijk tijdelijk afwachten om daarna met des te grotere activiteit weer voort te gaan.

Op twee punten komt dit heel duidelijk naar voren.

Het eerste punt is het eindexamen. In de discussie daarover, hoe fel soms ook gevoerd, bleef toch altijd als een onzekere factor aanwezig: "Wat zal de C.E.G.E.S. daarover in haar eindrapport publiceren?" Het bestuur bleef daarom niet veel anders over dan procedures te ontwikkelen ter begeleiding van het uitkomen van dit rapport. Op 1 december heeft de C.E.G.E.S. het rapport aan de staatssecretaris aangeboden. Daarmee is weer een fase afgesloten in een lange ontwikkeling. Een nieuwe fase is begonnen, de fase van de discussie over het resultaat van de experimenten. Over het verloop van deze discussie zullen wij in ons jaarverslag over 1979 nader berichten; nu rest ons slechts de hoop uit te spreken dat deze discussie zal bijdragen tot het weer verlevendigen van het afdelingswerk.

En daarmee zijn we bij het tweede punt aangeland. Reeds in ons vorig jaarverslag stipten wij aan welke belangrijke verandering de invoering van de bijscholing voor het voortbestaan van de afdelingen zou kunnen betekenen. Het bestuur meende dan ook, daarin gesteund door de Verenigingsraad van 1 okt. 1977, dat een verder voortbestaan van de afdelingen in de oude vorm weinig zin meer had en het deed daarom herstructureringsvoorstellen, waardoor de vereniging meer zou aansluiten bij allerlei nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs. Het voortbestaan van de afdelingen bleek voor een meerderheid van de jaarvergadering toch een dermate belangrijk punt te zijn, dat het bestuur zijn voorstellen niet geheel en al geaccepteerd zag. Aan het bestuur werd opgedragen de afdelingen te reactiveren. Het bestuur heeft gemeend, waar de plannen voor het tweede jaar van de bijscholing al in een vergevorderd stadium waren en gezien ook het tamelijk geringe bedrag, dat op de begroting voor het afdelingswerk was uitgetrokken, dat deze reactivering vooral in het voorjaar van 1979 gestalte zou moeten krijgen; daarvoor zouden dan de discussies over het eindexamen een goede aanleiding kunnen zijn.

Kleio

Op de jaarvergadering werd kritiek geuit op het plaatsingsbeleid van de redactie. Het bestuur zegde toe een beleidsplan t.a.v. Kleio te publiceren. U treft het hierachter aan in het jaarverslag van de Kleio-redactie.

Zowel vanuit de Didaktiekcommissie als vanuit de Kleio-redactie is dit jaar in goede samenwerking gepoogd een reeks Kleio-Didactica van de grond te krijgen. De plannen zijn in een zo vergevorderd stadium, dat het bestuur goede hoop heeft, dat in 1979 twee nummers met lesmateriaal voor gebruik in de klas aan de leden kunnen worden aangeboden.

Ook heeft het bestuur zich afgevraagd of aan de reeks Brugklasrapport-Onderbouw-rapport een Bovenbouwrapport moet worden toegevoegd. Een veelheid van bijzondere problemen (denkt U alleen maar aan de hele eindexamenproblematiek) heeft het bestuur voorlopig doen besluiten het samenstellen van een Bovenbouwrapport niet te entameren.

Wel heeft het bestuur besloten om op korte termijn Brugklasrapport en Onderbouwrapport opnieuw uit te geven, maar dan gecombineerd tot een geheel en aangepast, zowel aan ontwikkelingen in de didaktiek van de laatste jaren, alsook ter vermijding van doublures die door deze combinatie zouden kunnen ontstaan.

Commissies

Zoals gebruikelijk doen de vaste commissies zelf verslag van de vele werkzaamheden, die zij het afgelopen jaar verricht hebben.

Van de tijdelijke commissies vertoonde de Commissie Herziening Statuten de meeste activiteit. Zij hoopt met de U hierbij aangeboden versies van enkele artikelen uit de Statuten en van een compleet nieuw Huishoudelijk Reglement haar werkzaamheden voltooid te hebben en wacht met spanning de besluiten van de jaarvergadering af.

Een nieuwe commissie, door het algemeen bestuur uit zijn midden geformeerd, nam een oude draad weer op, daartoe aangezet door aanbevelingen uitgebracht in zowel Onderbouwrapport als A.V.-media-rapport. De commissie "vaklokaal", bestaande uit J. Drewes B. Karreman en D. Verhagen, wil de activiteiten voortzetten, die in 1975 min of meer zijn doodgebloed, om bij het ministerie erkend te krijgen, dat ook geschiedenis en staatsinrichting recht heeft op een eigen vaklokaal. Tevens wil de commissie onderzoeken aan welke normen zo'n vaklokaal zou moeten voldoen. De commissie hoopt in 1979 in Kleio dit punt geregeld onder uw aandacht te brengen.

S.L.O.

Nieuwe activiteiten met betrekking tot de Stichting Leerplan Ontwikkeling werden in 1978 niet ondernomen. Wel kwam het bestuur in contact met de nieuwe secretaris van de ACLOGS, de heer L. van Schie, waarbij tot een uitwisselen van wederzijds belangrijke informatie besloten werd. Ook had een delegatie van het bestuur een ontmoeting met enkele medewerkers van de S.L.O., dit o.a. in verband met de mogelijkheid, dat de S.L.O. ons in 1977 ingediende verzoek ter ontwikkeling van een leerplan voor het L.B.O. in uitvoering gaat brengen.

Het ministerie is nog steeds niet overgegaan tot het benoemen van een aantal gewone leden van de ACLOGS en van de ACLO-maatschappijleer, zodat de door ons reeds in 1977 voorgedragen kandidaten nog immer in grote spanning verblijven. In december heeft het bestuur zich tot de vaste commissie van Onderwijs van de Tweede Kamer gewend om met klem aan te dringen de ACLOGS te bemannen.

Contacten met het buitenland en met buitenlandse instanties

In samenwerking met de V.G.N. en het ministerie organiseerde de Amerikaanse ambassade in maart 1978 een tweedaags colloquium over het onderwerp: "The role of het U.S.A. vis-a-vis European integration". Een veertigtal V.G.N.-leden woonde dit geslaagde colloquium bij, maar dit aantal zou toch wel eens te gering geweest kunnen zijn om voortzetting van dit soort activiteiten mogelijk te maken.

De reeds in 1977 aangegane contacten met Engelse collega's ter vergelijking van schoolboeken hebben in 1978 geleid tot een vierdaagse conferentie in Oxford, waarvan zowel in Kleio (nr. 10 p. 928-929) als in een apart bij de V.G.N. te bestellen rapport verslag is gedaan.

Ook volgt de V.G.N. met belangstelling de pogingen die ondernomen worden om te komen tot de oprichting van een "Internationale Gesellschaft für Geschichtsdidaktik".

(We geven de naam maar in het Duits, omdat de redactie van het tijdschrift, dat dit genootschap wil gaan uitgeven, haar zetel in Braunschweig (BRD) heeft.). Bij de oprichting speelt ons actieve lid, dr. P.F.M. Fontaine, een belangrijke rol.

Verdere contacten

De contacten met het NHG bleven bestaan. De leden van het NHG kregen in hun periodiek (BMGN, deel 93, afl. 1, p.147-151) een overzicht aangeboden van de hand van prof. dr. D.J. Roorda over wat er op het ogenblik in het Nederlands geschiedenisonderwijs en dus ook in de V.G.N. allemaal leeft.

De plannen van de commissie "1579" om de herdenking van 400 jaar Unie van Utrecht ook in het onderwijs niet ongemerkt voorbij te laten gaan hebben geresulteerd in het vervaardigen van een drietal boekjes, waarvan naar alle scholen een voor die schoolsoort bestemd exemplaar wordt gestuurd. Het is nu aan de docenten met behulp van deze boekjes het belang van de Unie van Utrecht voor de wording van ons staatsbestel aan de jeugd van Nederland duidelijk te maken.

Niet alleen de wording van ons staatsbestel, maar ook het huidig functioneren daarvan behoort nog steeds tot een van de belangrijke aspecten van het onderwijs dat de leden van de V.G.N. te bieden hebben. Dat bleek nog weer eens door de beslissing van de staatssecretaris dat ook het onderdeel staatsinrichting vanaf 1 aug. 1979 onderwerp van een (eventueel verplicht) schriftelijk eindexamen kan uitmaken (Kleio, nr. 8, p.816). Het bleek ook uit alle discussies die gevoerd werden over de verhouding geschiedenis en maatschappijleer en waarbij het bestuur extra bedacht is op de pretenties van politicologen en andere -logen, die niet alleen maatschappijleer als een exclusieve bevoegdheid voor zichzelf opeisen maar zich vervolgens misschien ook het meest geschikt achten om de contemporaine geschiedenis en de staatsinrichting te gaan doceren. Het belang van die discussie heeft ook de commissie voor de Huib de Ruyterprijs begrepen; zij heeft deze jaarlijks terugkerende V.G.N.-traditie dit jaar toegewezen aan de redactie van Keesing's schoolbladen, daarmee uitdrukking gevend aan de oprechte waardering van de V.G.N. voor de bijdrage die deze bladen geven aan de integratie van de actualiteit met het verleden. Want dat is toch iets waaraan geen enkele collega in deze tijd meer kan ontkomen. En het geeft ook aan dat de V.G.N. zich er van bewust is, dat het oog niet alleen op het verleden gericht moet zijn. Dat zal in het belangrijke jaar 1979 meer dan eens duidelijk worden.

M.I. Röder
J. Drewes.

ONTWERP WIJZIGING VAN DE STATUTEN (art. 15, 18 en 19)

Artikel 15. 1. Degenen die volgens deze statuten toegang tot de algemene vergadering hebben, kunnen daarin het woord voeren.

2. Geschorste leden hebben geen toegang tot de algemene vergadering. De algemene vergadering kan nochtans besluiten een geschorst lid tijdens de algemene vergadering in persoon te horen.

3. Ieder gewoon lid, buitengewoon lid, studentlid en lid van verdienste heeft op de algemene vergadering één stem. Een lid kan zijn stem door een schriftelijk daartoe gemachtigd ander stemgerechtigd lid uitbrengen. Een stemgerechtigd lid kan echter niet meer dan één stem bij wijze van machtiging uitbrengen. De wijze van machtigen wordt geregeld in het huishoudelijk reglement.

4. De voorzitters van de afdelingen, dan wel degenen die op grond van het bepaalde in artikel 18 lid 6 in hun rechten treden, hebben bovendien, afhankelijk van het aantal leden van hun afdeling per het begin van het lopende boekjaar, ten minste drie en ten hoogste tien extra stemmen, die niet bij wijze van machtiging kunnen worden uitgebracht. Dit extra aantal stemmen bedraagt:

- bij afdelingen met vijftig leden of minder: drie;
- bij afdelingen met eenenvijftig tot en met honderdvijftig leden: vijf;
- bij afdelingen met honderdeenenvijftig tot en met twee honderd leden: zes;
- bij afdelingen met tweehonderdeen tot en met tweehonderdvijftig leden: zeven;
- bij afdelingen met tweehonderdeenenvijftig tot en met driehonderd leden: acht;
- bij afdelingen met driehonderdeen tot en met driehonderdvijftig leden: negen;
- bij afdelingen met meer dan driehonderd vijftig leden: tien.

5. De voorzitter en de eerste secretaris van het bestuur treden als zodanig als voorzitter en secretaris op bij de algemene vergadering. Ingeval van hun belet of ontstentenis benoemt de algemene vergadering een voorzitter en een secretaris van die vergadering, uit de andere bestuursleden indien ter vergadering aanwezig.

AFDELINGEN

Artikel 18. 1. De vereniging kent regionale afdelingen. De afdelingen worden ingesteld door de algemene vergadering, die voorts bevoegd is afdelingen op te heffen en samen te voegen, alsmede de grenzen van de afdelingen te wijzigen.

2. De leden van de vereniging zijn lid van de afdeling corresponderende met hun woonplaats. Het bestuur kan op verzoek van een lid dat lid bij een andere afdeling indelen.

3. Elke afdeling heeft een bestuur, het afdelingsbestuur. Het aantal bestuursleden is afhankelijk van het aantal leden van de afdeling per het begin van het boekjaar en wordt, met inachtneming van dit beginsel, in het huishoudelijk reglement vastgesteld.

4. Afdelingsvergaderingen worden steeds gehouden in het tijdvak gelegen tussen de oproeping tot een algemene vergadering en de dag van die vergadering. Voorts worden afdelingsvergaderingen gehouden, zo dikwijls het afdelingsbestuur dit wenselijk oordeelt.

5. In de afdelingsvergaderingen te houden in het tijdvak tussen de oproeping tot de algemene vergadering waarin de jaarstukken worden behandeld en de dag van die vergadering worden de afdelingsbestuursleden, de voorzitters in functie, benoemd. De voorzitters

worden benoemd uit de gewone leden, lid van de afdeling; de andere afdelingsbestuursleden uit de stemgerechtigde leden, lid van de afdeling. Zij worden benoemd voor één zittingsjaar en zijn terstond herbenoembaar, dit laatste evenwel ten hoogste vijf maal.

6. In de afdelingsvergaderingen te houden vóór een algemene vergadering wordt de agenda van die algemene vergadering behandeld en wordt de persoon aangewezen, uit de gewone leden, lid van de afdeling, al dan niet lid van het afdelingsbestuur, die in die algemene vergadering, ingeval van belet of ontstentenis van de afdelingsvoorzitter, in diens rechten treedt.

7. De taak, de werkwijze, de rechten en de verplichtingen van de afdelingen worden nader in het huishoudelijk reglement geregeld.

8. De afdelingen hebben het recht van initiatief tot het doen van voorstellen aan het bestuur en de algemene vergadering. De afdelingen treden niet naar buiten op zonder daartoe schriftelijk door het bestuur te zijn gemachtigd.

9. Het bepaalde in de artikelen 15, 16 en 17 is bij wijze van analogie, voorzover mogelijk en niet in strijd met dit artikel 18, op de afdelingsvergaderingen van toepassing.

SECTIES EN VASTE COMMISSIES

Artikel 19a. 1. De leden van de vereniging zijn gegroepeerd in secties, corresponderende met de verschillende categorieën van het onderwijs.

2. De secties worden ingesteld door de algemene vergadering. De indeling van de leden in de secties wordt geregeld in het huishoudelijk reglement.

3. De taak, de werkwijze, de rechten en de verplichtingen van de secties worden in het huishoudelijk reglement geregeld.

4. De secties hebben het recht van initiatief tot het doen van voorstellen aan het bestuur en de algemene vergadering. De secties treden niet naar buiten op zonder daartoe schriftelijk door het bestuur te zijn gemachtigd.

Artikel 19b. 1. Het bestuur wordt in de uitoefening van zijn taak bijgestaan door vaste commissies. De taak en de samenstelling van deze commissies worden in het huishoudelijk reglement geregeld.

2. Het bestuur formuleert van geval tot geval de opdrachten aan de vaste commissies.

Het ontwerp nieuwe statuten ligt met ingang van maandag 5 maart 1979 ter inzage bij mevrouw E.J. Karreman, van Limburg Stirumstraat 13, Utrecht, tel. 030 - 514052.

ONTWERP HUISHOUDELIJK REGLEMENT

ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1. Leden der vereniging ontvangen de gewone nummers van het verenigingsorgaan kosteloos.

Artikel 2. De prijs van een abonnement op het verenigingsblad wordt door het bestuur vastgesteld.

Artikel 3. Leraren geschiedenis en staatsinrichting, werkzaam in enigerlei categorie van onderwijs in Nederland, komen alleen na goedkeuring van het bestuur in aanmerking voor een abonnement.

Artikel 4. Het innen van de contributies, als bedoeld in art. 9, lid 2 van de Statuten, geschiedt volgens door de penningmeester van de vereniging te geven richtlijnen. Hetzelfde geldt voor de abonnementsgelden.

Artikel 5. Het boekjaar, als bedoeld in artikel 20, lid 2 van de Statuten, valt samen met het kalenderjaar.

Artikel 6. Functionarissen van de vereniging zijn die leden, die in overeenstemming met het in de Statuten of het Huishoudelijk Reglement bepaalde, in enigerlei functie binnen de vereniging zijn benoemd.

Functionarissen genieten vergoeding van onkosten, die zij als zodanig maken, binnen door het bestuur te stellen normen en volgens door de penningmeester van de vereniging te geven richtlijnen.

Artikel 7. Het bestuur van de vereniging, de besturen van de secties en de commissies benoemen een van hun leden tot vaste correspondent van het verenigingsblad. Van deze benoeming wordt zo spoedig mogelijk mededeling gedaan aan de secretaris van de redactie van het verenigingsblad.

Artikel 8. Het Huishoudelijk Reglement kan worden gewijzigd en aangevuld door de algemene vergadering. Vastgestelde wijzigingen en aanvullingen worden zo spoedig mogelijk gepubliceerd in het verenigingsblad. Zij krijgen rechtskracht tien dagen na de datum van publicatie, tenzij hiervoor door de algemene vergadering een andere datum is vastgesteld.

HET BESTUUR

Artikel 9. Het bestuur stelt een rooster van aftreden vast, dat tesamen met de agenda voor de jaarlijks te houden algemene vergadering wordt bekend gemaakt.

Artikel 10. Het bestuur stelt telken jare een rooster van zijn vergaderingen vast; extra vergaderingen vinden plaats, zo dikwijls de voorzitter en twee bestuursleden dit nodig achten.

Artikel 11. Van elke bestuursvergadering wordt een verslag gemaakt door één der secretarissen. Dit verslag dient zo spoedig mogelijk aan de bestuursleden te worden toegestuurd.

Artikel 12. De werkzaamheden van leden van het bestuur worden, indien nodig, geregeld in instructies, die door het bestuur worden vastgesteld.

Artikel 13. Bij afwezigheid van:

- a) de voorzitter, wordt het voorzitterschap vervuld door de vice-voorzitter;
- b) de beide secretarissen, wordt het secretariaat vervuld door een door de bestuursleden aangewezen plaatsvervangend secretaris;
- c) de penningmeester, wordt het penningmeesterschap vervuld door een door de bestuursleden aangewezen plaatsvervangend penningmeester.

Artikel 14. De secretarissen verdelen de werkzaamheden in onderling overleg. Onder deze werkzaamheden zijn begrepen het jaarlijkse verslag van het bestuur, de zorg voor het archief en de ledenadministratie. Zij zijn samen verantwoordelijk voor hun beleid.

Artikel 15. Het bestuur stelt jaarlijks een begroting voor het komende boekjaar op en legt deze tesamen met de financiële stukken, als genoemd in art. 21, lid 1 van de Statuten, aan de algemene vergadering ter goedkeuring voor.

Artikel 16. Bestuursleden, als bedoeld in artikel 10, lid 1, sub a van de Statuten, hebben toegang tot alle vergaderingen en bijeenkomsten, die in het kader van de vereniging worden gehouden.

ALGEMENE VERGADERING

Artikel 17. Het bestuur roept de leden ter algemene vergadering bijeen tenminste zes weken voordat deze vergadering zal plaatsvinden.

Het bijeenroepen geschiedt onder vermelding van plaats, datum en tijd van de vergadering; tevens worden de agenda en zonodig de daarbij behorende stukken bekendgemaakt. Deze oproep geschiedt in het algemeen middels het verenigingsblad.

Gezien art. 5, lid 1 van de Statuten, roept het bestuur de ereleden ter vergadering op met inachtneming van dezelfde termijn.

Artikel 18. Het bestuur kan niet-leden uitnodigen de algemene vergadering bij te wonen, indien het zulks voor de vereniging van belang acht, onder voorbehoud van goedkeuring door de algemene vergadering.

Artikel 19. Op de algemene vergadering wordt door de aanwezigen een presentielijst getekend.

Artikel 20. Een lid, dat op grond van art. 15, lid 3 van de Statuten, een ander lid wil machtigen tot het uitbrengen van zijn stem op de algemene vergadering, dient hiertoe een machtigingsformulier aan te vragen bij het secretariaat, en dit formulier ingevuld en ondertekend aan de gemachtigde mee te geven naar de algemene vergadering. De gemachtigde dient dit formulier vóór het begin van de vergadering bij het secretariaat in te leveren.

Artikel 21. De afdelingsbesturen zijn verplicht tenminste tien dagen voor de algemene vergadering de namen van hun voorzitter en van degene, die volgens art. 18, lid 6. van de Statuten in zijn rechten treedt, schriftelijk aan het bestuurssecretariaat bekend te maken. Hierbij wordt de presentielijst van de afdelingvergadering, als bedoeld in art. 32 van het Huishoudelijk Reglement, overgelegd.

Artikel 22. De stemming ter algemene vergadering geschiedt als volgt:
eerst worden, op afroep van de secretaris, de in art. 15, lid 4 van de Statuten vermelde extra stemmen uitgebracht;
vervolgens worden de volgens de volgens art. 15, lid 3 van de Statuten genoemde machtingsstemmen uitgebracht;
tenslotte stemmen de aanwezige leden hoofdelijk.
Besluiten worden genomen bij gewone meerderheid van stemmen.

Artikel 23. Amendementen op en moties naar aanleiding van punten, die op de agenda staan worden in behandeling genomen en zonodig in stemming gebracht.

Artikel 24. Nieuwe voorstellen, die geen verband houden met punten, die op de agenda staan, worden op voorstel van het bestuur en na gebleken goedkeuring van de vergadering, in behandeling genomen en zonodig in stemming gebracht.

Artikel 25. De algemene vergadering stemt over zaken mondeling, over personen schriftelijk.

AFDELINGEN

Artikel 26. Een afdeling bestaat tenminste uit 25 leden.
Niemand kan lid zijn van meer dan één afdeling; op afdelingsvergaderingen kunnen derhalve alleen leden van de afdeling het stemrecht uitoefenen.

Artikel 27. Het aantal bestuursleden per afdeling bedraagt:
bij afdelingen met vijftig leden of minder: 2;
bij afdelingen met eenenvijftig tot en met tweehonderd leden: 3;
bij afdelingen met tweehonderdeen tot en met driehonderd leden: 4;
bij afdelingen met meer dan driehonderd leden: 5.

Artikel 28. Leden van het bestuur der vereniging kunnen geen voorzitter zijn van een afdelingsbestuur; evenmin kunnen zij worden aangewezen als de persoon, die volgens art. 18, lid 6 van de Statuten, ter algemene vergadering in de rechten van de afdelingsvoorzitter treedt.

Artikel 29. Behalve het bepaalde in art. 18, lid 4 van de Statuten dient een afdelingsvergadering te worden gehouden:

- a) op verzoek van een aantal leden van de afdeling, dat even groot is als het aantal extra stemmen, genoemd in art. 15, lid 4 van de Statuten;
- b) op verzoek van het bestuur van de vereniging.

Artikel 30. Het afdelingsbestuur roept de leden van de afdeling ter vergadering bijeen tenminste twee weken voordat deze vergadering zal plaatsvinden.
Het bijeenroepen geschiedt onder vermelding van plaats, datum en tijd van de vergadering; tevens worden de agenda en zonodig de daarbij behorende stukken bekend gemaakt.
Deze oproep geschiedt schriftelijk aan de afdelingsleden persoonlijk, hetzij middels het verenigingsblad, hetzij middels een persoonlijke oproep.

Artikel 31. Voor het nemen van besluiten op de afdelingsvergadering, genoemd in art. 18, lid 5 en 6 van de Statuten, is een quorum vereist.

Dit quorum bedraagt tweemaal het aantal extra stemmen, zoals vastgelegd in artikel 15, lid 4 van de Statuten.

Bij het ontbreken van dit quorum kan het in art. 15, lid 4 van de Statuten genoemde extra aantal stemmen niet op de algemene vergadering worden uitgebracht.

Bij het vaststellen van dit quorum worden afdelingsbestuursleden niet meegeteld.

Artikel 32. Op de afdelingsvergadering wordt door de aanwezigen een presentielijst getekend.

Artikel 33. De secretaris van de afdeling heeft de zorg voor de ledenadministratie van de afdeling. In deze administratie zijn de leden sectie-gewijs ingedeeld.

SECTIES

Artikel 34. De vereniging kent vier secties:

een sectie Pedagogische Academies/basisonderwijs,

een sectie MAVO/LBO,

een sectie HAVO/VWO,

een sectie tertiair onderwijs, bestemd voor hen, die onderwijzers en leraren opleiden.

Artikel 35. Leden, die werkzaam zijn in verschillende categorieën van onderwijs, kunnen lid zijn van meer dan één sectie. Een lid, dat zulks wenst, dient dit schriftelijk mede te delen aan de secretaris van zijn afdeling.

Artikel 36. Leden, die lid zijn van twee of meer secties, waarvoor verschillende contributie-bedragen verschuldigd zijn, betalen contributie als lid van die sectie, waarvoor het hoogste contributie bedrag verschuldigd is.

Artikel 37. Het aantal bestuursleden per sectie bedraagt tenminste twee en ten hoogste vijf.

Artikel 38. Leden van het bestuur der vereniging, als bedoeld in art. 10, lid 1 sub a van de Statuten, kunnen geen lid zijn van een sectiebestuur.

Artikel 39. Het sectiebestuur roept de leden van de sectie tenminste éénmaal per jaar ter vergadering bijeen. De oproep tot deze vergadering geschiedt tenminste vier weken, voordat deze vergadering zal plaatsvinden; het bepaalde in art. 30 van het Huishoudelijk Reglement is bij wijze van analogie op deze oproep van toepassing.

Artikel 40. Leden van een sectiebestuur worden door de leden van de sectie gekozen voor drie achtereenvolgende jaren, een aftredend bestuurslid is dadelijk éénmaal herkiesbaar.

Artikel 41. Op de agenda van de in artikel 39 bedoelde vergadering dient de verkiezing van bestuursleden van de sectie met daarbij behorend rooster van aftreden te worden vermeld.*

Artikel 42. Secties kunnen per afdeling vergaderen. De secretaris van het sectiebestuur roept de leden hiertoe op, hetzij middels het verenigingsblad, hetzij middels de secretaris van de afdeling. Laatstgenoemde roept in dit geval alleen de leden van de betreffende sectie in zijn afdeling op. Deze oproep dient tenminste twee weken, voordat de vergadering wordt gehouden, plaats te vinden.

COMMISSIES

Artikel 43. Het bestuur wordt in de uitoefening van zijn taak bijgestaan door drie vaste commissies:

de redactie van het verenigingsblad, Kleio geheten;
de Didactiekcommissie;
de onderwijsadviescommissie.

Artikel 44. Het bestuur van de vereniging benoemt en ontslaat de leden der commissies, genoemd in art. 43.

Artikel 45. Leden van de commissies worden benoemd voor drie achtereenvolgende jaren; een aftredend commissielid is dadelijk éénmaal hernoembaar.

Artikel 46. Het bestuur kan naast de in art. 43 genoemde vaste commissies tijdelijke commissies benoemen. Het bestuur formuleert van geval tot geval de opdrachten aan de commissies.

Artikel 47. Een commissie benoemt uit haar leden een secretaris.

Van elke commissie-vergadering wordt een verslag gemaakt door de secretaris. Dit verslag dient zo spoedig mogelijk aan de commissie-leden en aan het bestuur te worden toege-
stuurd.

De secretaris brengt aan het eind van elk kalenderjaar schriftelijk verslag uit aan het bestuur van de werkzaamheden van de commissie.

Artikel 48. Het bestuur kan leden der vereniging, al dan niet leden van het bestuur, opdragen de vereniging naar buiten te vertegenwoordigen.

Een lid met een dergelijke opdracht brengt verslag uit van zijn werkzaamheden, zo dikwijls het bestuur daarom verzoekt. De duur van deze opdracht wordt door het bestuur vastge-
steld.

* OVERGANGSBEPALING BIJ ART. 41.

De besturen van de secties worden bij wijze van overgangsmaatregel, bij het oprichten van de secties, door het bestuur van de vereniging aan de algemene vergadering voorgesteld en door deze vergadering benoemd.

JAARVERSLAGEN VAN COMMISSIES

JAARVERSLAG VAN DE KLEIO-REDAKTIE 1978

"Nescire autem quid ante quam natus sis
acciderit, id est semper esse puerum"
(Cicero, Orator 34.)

Niet weten wat er voor je geboorte gebeurd is, betekent altijd 'n kind te blijven.

Samenstelling

De samenstelling van de redaktie heeft dit jaar geen wijziging ondergaan. Alleen binnen de redaktie heeft een verschuiving plaats gevonden. Mevr. J. Rijken heeft in de loop van het jaar het voorzitterschap overgenomen van G.J. Slootweg, die als gewoon lid aan het werk van de redaktie blijft deelnemen.

Werkzaamheden:

De redaktie is er in geslaagd ook deze jaargang de leden een tweetal thema-nummers aan te bieden. Eén meer wetenschappelijk gericht nummer over de achttiende eeuw en één meer didactisch gericht nummer over Museum en Onderwijs.

Nummer 4 van de lopende jaargang bevatte informatie over Rusland dat verzameld was op de didaktiek-conferentie. Ook kon in Kleio een verslag gepubliceerd worden van de Amerika-conferentie.

In samenwerking met de didaktiekcommissie werd er weer veel zorg besteed aan de boek-besprekingen.

Bijzondere aandacht had dit jaar het experimenteel centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting. De C.E.G.E.S. publiceerde in januari de omschrijving van de onderwerpen voor 1979 en in augustus de examens 1978 en de onderwerpen voor 1980.

Om de meningsvorming over een centraal schriftelijk examen te stimuleren heeft de redaktie een aantal leden gevraagd hun mening over deze materie in Kleio onder woorden te brengen.

Wat betreft Kleio-Didactica werd in begin 1978 een werkgroep ingesteld met als opdracht na te gaan hoe gerichte didactische publikaties de leden periodiek kunnen worden aangeboden.

Tevens kreeg ze de opdracht voor 1979 twee didactische nummers voor te bereiden. Als vertegenwoordiger van de Kleio-redaktie heeft mevr. J. Rijken aan deze werkgroep deelgenomen.

Plannen voor de komende jaren:

Zoals ieder ongetwijfeld weet, is het probleem waarvoor de redaktie ieder jaar staat om een samenhangend geheel te maken uit een zeer gemêleerd aanbod van bijdragen. Deze worden deels op verzoek van de redaktie, deels op eigen initiatief geschreven. De redaktie wil nu ervoor zorgen dat met een zekere regelmaat artikelen zullen verschijnen op bepaalde terreinen van de geschiedenis (b.v. niet-westerse geschiedenis, sociale geschiedenis, vrouwengeschiedenis). Naast thema-nummers wordt dan vooral gedacht aan literatuurbesprekingen, waarin de belangrijkste nieuwe, ook buitenlandse literatuur in overzichtsvorm be-

handeld zal worden. De redactie zal proberen hiervoor vaste, gespecialiseerde medewerkers te vinden, die bereid zijn dergelijke overzichten voor hun vakgebied samen te stellen. Daarnaast zal er enkele keren per jaar een rubriek "Uit de tijdschriften" verschijnen, waarin een redaktielid verschenen artikelen die voor VGN-leden van belang kunnen zijn, zal bespreken.

Meer dan voorheen zal ernaargestreefd worden het karakter van Kleio als verenigingsblad te beklemtonen. In de diverse commissies en in het bestuur worden kwesties behandeld die VGN-leden zeker zullen interesseren. Thans wordt daarvan meestal pas melding gemaakt in het jaarverslag, dat dan echter zo summier gehouden moet worden dat de werkelijke problematiek niet aan bod komt. Om voor een snelle signalering te zorgen, heeft de redactie de commissies en het bestuur gevraagd ieder een aparte correspondent te benoemen die tot taak heeft alert te zijn op wat direct voor VGN-leden interessant kan zijn en die dit tevens aan Kleio rapporteert. Dergelijke berichten kunnen dan in een aparte rubriek ondergebracht worden.

Zoals al eerder vermeld is, zal met ingang van het nieuwe jaar twee maal per jaar een Kleio-Didactica verschijnen, waarin lesmateriaal gepubliceerd gaat worden. Voor deze nummers was een duidelijker lettertype en een ander formaat dan waarin Kleio verschijnt, nodig. Om Kleio en Kleio-Didactica toch in één serie te houden is besloten dat Kleio per 1 januari 1979 in dezelfde uitvoering als gewenst is voor Kleio-Didactica, zal verschijnen. Overigens betekent de komst van Kleio-Didactica niet dat de didaktiek tot deze nummers beperkt zal blijven. De redactie streeft ernaar, onder andere in samenwerking met de Didaktiekcommissie, om ieder jaar ook didaktische artikelen van algemene aard te publiceren.

Bovenstaande plannen brengen met zich mee dat de inhoud van Kleio wat strakker geordend zal worden. De redactie zal proberen het aanbod van artikelen, literatuurberichten en ook recensies te reguleren en in vaste rubrieken onder te brengen. Zij verwacht dat Kleio hierdoor overzichtelijker zal worden. Dit alles houdt echter wel in dat auteurs die kopij aanbieden, ermee rekening moeten houden dat zij nog langer dan reeds het geval is moeten wachten op plaatsing van hun bijdrage. Bij deze verzoeken wij eenieder die iets voor Kleio wil schrijven, tevoren contact met de redactie op te nemen, opdat tijdig ruimte gereserveerd kan worden.

Plannen zijn mooi. De redactie is zich ervan bewust dat alles staat of valt met de medewerking van anderen, maar zij heeft niettemin goede hoop bovenstaande plannen te kunnen realiseren.

G.J. Slootweg
J. Rijken

JAARVERSLAG VAN DE DIDAKTIEKKOMMISSIE 1978

**"Maar al heel gauw zou die hemelbestormers blijken
Hoe een hoed van stro al zwaarder woog dan lood."
(Bertolt Brecht: Moeder Courage en haar kinderen)**

Zoals het motto aangeeft, bewoog het werk van de didaktiekcommissie zich in veel opzichten tussen ideaal en werkelijkheid. De commissie heeft opnieuw ervaren dat haar bijdrage aan de vele en belangrijke ontwikkelingen op haar terrein slechts van bescheiden omvang kan zijn.

Samenstelling:

V. Schipper zag zich het afgelopen jaar genoodzaakt de commissie te verlaten. Een vertrek, dat in de taakverdeling van de overige commissieleden tot verschuivingen aanleiding heeft gegeven. D. Verhagen werd voorzitter, H. van der Veen nam het sekretariaat over en J. Baalbergen ging de penningen beheren. Vooruitlopend op de komende herstructurering van onze vereniging en strevend naar een meer evenwichtige spreiding naar schooltype van de verschillende commissieleden, werd een rooster van aftreden opgesteld. De oudgedienden L. Dalhuisen en H. v.d. Veen zullen daarom aan het eind van dit kalenderjaar afvloeien. H. Mulkens, werkzaam aan een opleiding van kleuterleidsters en H. van Duysen, verbonden aan een school voor l.b.o./m.b.o. zullen hun plaatsen innemen.

Seminarium en Conferentie:

In tweeërlei opzicht moest met veranderingen rekening worden gehouden. De vrees, dat door de vakantiespreiding in het onderwijs de aanmeldingen voor het seminarium van beginnende leraren nadelig beïnvloed zou worden, bleek ongegrond. Wel moet het als een nadeel worden aangemerkt, dat geen periode van drie dagen meer kan worden gevonden, die gunstig is voor alle potentiële deelnemers.

Hoewel moeilijk exact te taxeren, overheerst de mening, dat de deelnemers aan het seminarium didactisch beter onderlegd waren dan die van een aantal jaren geleden. Een tendens, die ook het vorig jaar al waarneembaar was. Mede op grond van deze constatering lijkt het gewenst aard en inhoud van het seminarium enigszins te wijzigen. Het model Didactische Analyse zou minder centraal kunnen staan als leidraad, terwijl het accent meer op de toepassing van een aantal werkvormen in het geschiedenisonderwijs zou moeten komen te liggen. Daarbij zou het motivatieprobleem bij leerlingen direct betrokken moeten worden. Dit laatste blijkt in toenemende mate de deelnemers aan het seminarium bezig te houden. Het praktisch werken aan lesmateriaal rond een historisch thema blijft overigens een integrerend onderdeel van het seminarium uitmaken.

De jaarlijkse conferentie(s) ontmoette problemen van andere aard. In financieel opzicht zal meer dan ooit met de beschikbare middelen gewoekerd moeten worden. Bovendien leek het gewenst om na de beide vorige conferenties, die de leerstofkeuze tot centraal thema hadden, een meer praktisch opgezette conferentie met keuzemogelijkheden te organiseren. De vele positieve reacties op de A.V. Media conferentie van 1975 vormden daartoe een extra stimulans. Gekozen werd voor het onderwerp: "Werken met video". In plaats van twee conferenties op het vertrouwde "De Pietersberg" moest worden uitgekeken naar een verblijf, dat één grote "werkbijeenkomst" mogelijk maakte. Om redenen van organisatorische aard zal deze in plaats van in de herfst op 26/27 januari plaats vinden in het Troelstraord te Beekbergen.

Publiciteit:

In de recensies zoals die in Kleio zijn gepubliceerd, hebben dit jaar vooral de thema-boekjes rond het centraal schriftelijk eindexamen en staatsinrichting aandacht gekregen. Ook werden methoden en historische jeugdboeken van verhalende en informatieve aard van kanttekeningen voorzien. Goede vorderingen zijn gemaakt bij de voorbereiding van Kleio Didactica. Het streven om in de loop van 1979 met een tweetal nummers te kunnen starten, lijkt te kunnen worden gerealiseerd. In goed overleg met het Algemeen Bestuur en de Kleio-redactie is een speciale werkgroep ad hoc in het leven geroepen. M. Hegyi-Langenbach, B. Molenkamp en J. Rijken namen daarin zitting. Het ziet er naar uit dat het mogelijk zal zijn, dat een groot aantal collega's binnen afzienbare tijd gebruik kan maken van didactisch materiaal, dat in Kleio-Didactica wordt gepubliceerd.

Het CEGES-werk is ook dit jaar weer met interesse gevolgd. Verschillende bijdragen in Kleio, van de hand van de commissieleden Brouwer en Van der Veen, hebben de opvattingen van de didaktiekcommissie weergegeven.

Lopende zaken:

Zoals in het motto al was gesuggereerd, zijn niet alle lopende zaken tot een afronding gekomen. Dat gold voor de complexe materie rond vakkenintegratie en de consequenties daarvan voor ons vak, speciaal op het l.b.o. Deze zaak zal ook het komende jaar onze aandacht opeisen.

De commissie is bezig met een nadere bestudering van het belangwekkende rapport "Audiovisuele Media en het Schoolvak Geschiedenis en Staatsinrichting". Na overleg met collega's in het v.o. en aan de lerarenopleiding, alsmede enige mediakundigen, betrokken bij het geschiedenisonderwijs, hopen we daarop te zijner tijd in Kleio terug te komen.

Grotere problemen levert de voortgang van de plannen tot oprichting van Historisch Didaktische Dokumentatie Centra op. Gezien de grote financiële consequenties lijkt het klimaat hiervoor niet gunstig. De contacten met het ministerie worden voortgezet. Gunstiger lijken de perspectieven om samen met de pedak-commissie de krachten te bundelen, waar het werk van beide commissies elkaar raakt. Een eerste aanzet daartoe is inmiddels gegeven.

H. van der Veen

JAARVERSLAG VAN DE MAVO-LBO COMMISSIE 1978

Samenstelling:

Dit jaar zijn er nogal ingrijpende veranderingen in de commissie geweest. In het voorjaar werd de commissie uitgebreid met P.L. Hendriks, terwijl in het najaar wegens drukke werkzaamheden twee leden vertrokken, de voorzitter J.P.M. Henkes en secretaris Chr. B. Berenschot. P.L. Hendriks nam de plaats in van J.P.M. Henkes in het A.B.

Werkzaamheden:

Negen maal werd in Utrecht vergaderd en werd uitvoering gegeven aan de plannen die in 1977 gemaakt waren. Zo werd de Lbo-enquête uitgewerkt en becommentarieerd. Dit nam veel tijd in beslag aan vergaderen en aan "huiswerk", vooral van de heer Zwarteveen. Een neerslag van deze werkzaamheden is terug te vinden in het Lbo-Kleionummer van januari 1979.

In diezelfde tijd werd ook gewerkt aan een Mavo/Lbo-Kleionummer. Deskundigen werden aangeschreven en bereid gevonden hun medewerking te verlenen in de vorm van artikelen. De bedoeling was dit speciale Mavo/Lbo-Kleionummer in 1978 uit te geven. Dit is echter geen haalbare kaart gebleken, omdat door omstandigheden diverse toegezegde artikelen niet of niet tijdig geleverd konden worden. De commissie brengt daarom alleen een Lbo-"special" uit in januari 1979. De Lbo-Scholen die hun medewerking aan de enquête hebben verleend, ontvangen ook deze Lbo-"special".

Toekomstplannen:

Om meer contact met het "het veld" te krijgen, gaat de commissie onderzoeken of bij Mavo-geschiedenisdocenten behoefte bestaat te komen tot regionale contactbijeenkomsten om tot uitwisseling te komen van elkaars problemen, verlangens e.d., om daarna een actieplan op te stellen.

Verder gaan we ons bezighouden met het Mavo-eindexamen. Wij willen nagaan of het mogelijk is hieraan inhoudelijk een en ander te veranderen, zodat doublures in de stof bij doorstroming naar het Havo voorkomen worden.

Het D.B. heeft op verzoek van het Mavo-project een "stuurgroep Mavoproject" samengesteld uit deskundigen. Onze commissie zal contact opnemen met deze stuurgroep om de ontwikkeling op de voet te kunnen volgen. Voor het LBO zullen wij de werkzaamheden van de SLO wat betreft de ontwikkeling van het C-programma nauwlettend bijhouden.

P. Hendriks

JAARVERSLAG VAN DE COMMISSIE PEDAGOGISCHE AKADEMIES 1978

Samenstelling:

In de loop van het jaar 1978 deden zich enkele wijzigingen in de commissiesamenstelling voor. In het voorjaar moest N. Bakker wegens gezondheidsredenen stoppen met de werkzaamheden voor onze commissie. Zijn plaats werd ingenomen door F. Dijkstra uit Amsterdam. Ook onze nestor, P. Brouwer, nam na vele jaren trouwe dienst afscheid van de PEDAK-commissie. In zijn plaats werd (nog) geen nieuw lid benoemd. Tijdens de jaarvergadering van de vereniging trad F. Govers af als lid van het algemeen bestuur namens onze commissie. Zijn plaats werd ingenomen door J. Engbers. Govers bleef wel voorzitter van onze commissie.

Vergaderingen:

Acht keer kwam de commissie bijeen op steeds wisselende plaatsen in Nederland. De notulen geven aan, dat er altijd meer te bespreken was dan er vergadertijd beschikbaar was. Een gevolg van het ambitieuze werkprogramma van de commissie. Er werd dit jaar niet samen vergaderd met de werkgroep geschiedenis van de landelijke pedagogische centra, maar wel werd iedere vergadering van de werkgroep door één of meer leden van onze commissie bezocht en dachten wij mee over de concretisering van een idee voor een nieuwe door de werkgroep te organiseren landelijke conferentie voor docenten geschiedenis en geschiedenisdidactiek aan Pedagogische Akademies (voorlopig gepland in het voorjaar van 1980).

Ons werkprogramma:

Verreweg de meeste vergadertijd vergden de programmapunten: konsumentenrapporten van nieuwe basisschoolmethoden en een experiment met een regionale conferentie.

Aangezien na de vorige konsumentenrapporten al weer verschillende nieuwe uitgaven op de markt verschenen zijn, besloot de commissie de draad weer op te vatten. Echter niet dan na het bijstellen van de destijds gehanteerde criteria. Op basis van deze nieuwe criteria hoopt de commissie in het jaar 1979 konsumentenrapporten te publiceren over de methoden "Mensen maken geschiedenis", "Sleutel tot het heden" en "Mobiel". Op grond hiervan bezochten leden van de commissie de door de uitgever van "Mensen maken geschiedenis" georganiseerde regionale voorlichtingsbijeenkomsten en de landelijke perspresentatie van deze nieuwe methode.

In aansluiting op deze activiteiten bespraken we ook de noodzaak om de kant-en-klare kaartebakken (documentatiesystemen) voor de documentatiecentra van de basisscholen systematisch op historische inhoud te analyseren. In het "PEDAK-nummer" van

Kleio had P. Brouwer hiertoe al een aanzet gegeven en hiertoe ook criteria ontwikkeld. Er ligt nu een plan ter beschikking om deze systemen volledig door te lichten.

Regelmatig kwam in onze vergaderingen aan de orde, dat we eens iets moesten doen aan lokale en regionale geschiedenis. En langzamerhand rijpte hieruit het plan om eens bij wijze van experiment een studiedag over dit thema te organiseren voor studenten van Pedagogische Akademies (met specialisatie geschiedenis) uit een bepaalde regio en voor hun docenten. Als proefgebied werd gekozen Midden- en Oost-Brabant. Op 25 september 1978 waren er 175 deelnemers bijeen in de aula van de Technische Hogeschool te Eindhoven. Na inleidende woorden van o.a. de burgemeester van Eindhoven en de voorzitter van onze vereniging waren er lezingen over de betekenis van lokale en regionale geschiedenis voor de basisschool (F. Govers), over regionale geschiedbeoefening in Brabant (T. Kappelhof) en over het werken met kinderen in een museum (J. van Laarhoven). De algehele leiding was in handen van J. Engbers. 's Middags was er met bussen de gelegenheid om in de omgeving van Eindhoven het verleden in het heden te ontdekken onder leiding van medewerkers van het gemeentearchief van Eindhoven.

De organisatie van de dag was mogelijk door medewerking van het algemeen bestuur van onze vereniging, van G. Staten in 's Hertogenbosch, van de gemeente Eindhoven en van de directies van de Pedagogische Akademies in de regio.

De teksten van de lezingen zullen verschijnen in Kleio.

Door al deze activiteiten was er minder tijd voor andere plannetjes, zoals bijvoorbeeld het samenstellen van een informatiepakket voor pas aan Pedagogische Akademies aangestelde geschiedenisdocenten. Eigenlijk kwamen we dit jaar niet verder dan het inventariseren van knelpunten door middel van gesprekken met nieuwe collega's.

Door tijdgebrek bleef ook de afronding van onze besprekingen over de CMLGS-nota "Samenspel der vakken" liggen. In eerste instantie wilden we eigenlijk niet reageren op deze publikaties, maar nu we al onze op- en aanmerkingen verzameld hebben, zijn we toch voornemens te reageren op dit geschriftje.

De in het vorige jaarverslag aangekondigde bespreking met de Didaktiekcommissie over elkaars werkterrein vond plaats op 3 november 1978. Uitgaande van het werkprogramma van onze commissie was er een nuttig en verhelderend gesprek, dat o.a. resulteerde in een taakverdeling ten aanzien van het recenseren voor "Kleio". In een gezamenlijke brief werd de Kleio-redactie hiervan op de hoogte gesteld. In principe werd afgesproken het contact voort te zetten in de toekomst.

Een vast punt van iedere vergadering tot slot was het signaleren van "nieuwjes", in de vorm van boeken, artikelen, andere hulpmiddelen, vergaderingen e.d. Het idee ontstond om dit signalement niet te beperken tot onze eigen groep, maar dit uit te breiden tot de hele groep docenten geschiedenis en geschiedenisdidactiek aan Pedagogische Akademies in Nederland. Een vorm hiervoor is echter nog niet gevonden. Dit punt zal met de hierboven genoemde onafgewerkte punten de aandacht van de commissie in 1979 meer dan bezig houden.

Cees van der Kooij

JAARVERSLAG VAN DE ONDERWIJS-ADVIES COMMISSIE 1978

Samenstelling:

In de samenstelling van de commissie kwam verandering door het vertrek van J.W. Jansen. Hij werd opgevolgd door H.Th.M. Lambooy. Om te voorkomen dat door statutair

aftreden de commissie in één keer vrijwel geheel vernieuwd zou moeten worden, werd een rooster van aftreden vastgesteld. Het volgend jaar zal de commissie met een vijfde lid aangevuld worden.

De leden kwamen vijf keer in vergadering bijeen; de heren Lambooy en Van Velzen brachten een bezoek aan het departement van Onderwijs en Wetenschappen om te spreken over de stand van zaken voor het vaklokaal geschiedenis bij nieuwbouw. Naar aanleiding hiervan werd een publikatie voor Kleio samengesteld.

Naast de afwikkeling van enkele oude zaken, zoals de reactie op de Contouren-nota 2 en het verslag aan de Open Schoolgemeenschap Bijlmer, waren er ook een aantal nieuwe punten die de aandacht van de commissie vroegen.

Het Mavo-Projekt werd uitvoerig besproken naar aanleiding van de brochure "Het vak geschiedenis in het Mavo-Projekt". Aan het bestuur van de V.G.N. werden een aantal kritische kanttekeningen overgebracht en werd geadviseerd het Mavo-Projekt door een deskundige voor de V.G.N. te laten volgen.

De atheneum-basis-tabel kwam aan de orde door een vraag van een geschiedenisleraar. Daarnaast bleef de commissie opletten met betrekking tot de ontwikkelingen in en naar het ongedeeld v.w.o.

De O.A.C. inventariseerde de problemen, o.a. van rechtspositionele en levensbeschouwelijke aard, rond een eventuele verplichte nacholing van docenten.

Het elfde advies van de Innovatie Commissie Middenschool leidde tot beschouwingen over de afstand tussen vernieuwingsactiviteiten van buiten en ontwikkelingen in het veld. De O.A.C. sprak de wenselijkheid uit de ontwikkelingen op het terrein van het geschiedenis-onderwijs te inventariseren, te beginnen bij het schoolonderzoek.

Afvloeiingsproblemen van geschiedenisleraren in verband met het vak maatschappijleer werden bestudeerd. Aan het bestuur werden enige punten in overweging gegeven om de rechtspositie van de geschiedenis-docenten veilig te stellen.

C.W. Korevaar

JAARVERSLAG VAN DE PROGRAMMACOMMISSIE HER- EN BIJSCHOLING EERSTE GRAADS 1978

De programmacommissie constateerde na de eerste cursus her-en bijscholing nieuwe stijl nogal wat moeilijkheden. In de loop van dit jaar is er hard gewerkt om deze problemen de baas te worden. De problemen deden zich over het algemeen voor op het gebied van de vakdidaktiek. Niet verwonderlijk, met de wetenschappelijke bijscholing was gedurende de jaren dat de Posten Academie draaide, al veel ervaring opgedaan. De eerste cursusavond behield zoveel mogelijk het karakter van de P.A. bijeenkomsten. De moeilijkheid was gelegen in de overschakeling van het wetenschappelijke gedeelte naar het vakdidaktische deel. De programmacommissie heeft een aantal maatregelen genomen om deze hindernis uit de weg te ruimen. Er werden twee trainingsconferenties belegd voor de cursusdocenten. Op de eerste conferentie kwam de lesbrief gemaakt door de Erasmusuniversiteit: "verstedelijk in historisch perspectief" aan de orde. De tweede bijeenkomst had als thema: "van leerstof tot les".

Ook het didaktische gedeelte van de lesbrieven werd aan een nader onderzoek onderworpen door een aantal vakdidaktici onder leiding van C.J. van Horzen. Dit resulteerde in richtlijnen voor de lesbrieffschrijvers en de vakdidacticus. Tenslotte besloot de programmacommissie een didactisch adviseur te benoemen. De heer J. Raven heeft zich bereid verklaard deze taak op zich te nemen.

Op het gebied van de lesbrieven zijn nieuwe onderwerpen ter hand genomen. Met de "Historical Association" is contact opgenomen om de mogelijkheid te onderzoeken "pamphlets" tot lesbrieven te verwerken. De reactie uit Engeland was positief. De gedachten van de programmacommissie gaan uit naar de volgende onderwerpen: The Irish question; Industrial Revolution; Imperialism.

De keuzemogelijkheid is dit jaar vergroot. Zo kon men kiezen uit: de bestaande lesbrieven; een cursus didactiek en Verstedelijking in historisch perspectief van de Erasmusuniversiteit. In Utrecht zijn mevrouw M. Hegyi-Langenbach en de heer J. Beetsma een geheel nieuwe aanpak aan het beproeven. Deze aanpak lijkt succesvol. Het onderwerp: De Verlichting in Nederland.

De inschrijving voor de cursus van het afgelopen jaar was goed, hoewel het niet mogelijk bleek om in alle VGN-districten een cursus te starten. Verder is het nog steeds een groot probleem om gedurende drie avonden dezelfde groep bij elkaar te krijgen.

K. van Dijk

JAARVERSLAG COMMISSIE GESCHIEDENIS EN MAATSCHAPPIJLEER (CGM) 1978

De CGM kwam dit jaar zes maal in vergadering bijeen. De CGM werd het afgelopen jaar uitgebreid met de heer J. Boerhout, mavodocent geschiedenis en maatschappijleer.

De CGM is dit jaar begonnen met het vervaardigen van doelstellingen: wat beoogt de CGM eigenlijk? De neerslag van deze discussie is gepubliceerd in het artikel "Geschiedenis en maatschappijleer" geschreven door Johan S. Wijne in Kleio no. 2.

Er waren contacten met het Centrum voor maatschappijgeschiedenis te Rotterdam. Enkele leden van de CGM woonden in dit kader een conferentie bij rond het thema Urbanisatie.

Kontakten over en weer bestonden er dit jaar met Keesings Onderwijsbladen. CGM-leden participeerden in voorbereiding en uitvoering van enkele conferenties voor docenten mij-leer aan LBO en Mavo.

In april vond een eerste verkennende bespreking plaats omtrent de relatie geschiedenis en maatschappijleer tussen het hoofdbestuur van de NVLM en onze commissie.

Nieuwe contacten voor het komende jaar zijn gelegd met de Vereniging van Katechese-docenten.

Een groot deel van de werkzaamheden van de CGM is besteed aan een analyse van schoolboeken maatschappijleer. Hoeveel ruimte wordt in deze boeken besteed aan geschiedenis, welke historische onderwerpen komen aan bod, welke kennis wordt door schrijvers als bekend verondersteld, welke overlappingsen komen voor? enz. De commissie hoopt in 1979 het resultaat van dit onderzoek te publiceren.

J.C.M. Greep

MEDEDELINGEN

VERENIGING VAN LERAREN GESCHIEDENIS EN STAATSINRICHTING IN NEDERLAND (V.G.N.)

Secretariaat: Mevr. M.I. Röder
Peuleyen 21
2742 ED Waddinxveen
Tel. 01828-6077

Kenmerk 039/78
Datum 17-12-'78

Aan de leden van de vaste Kamer-
commissie voor Onderwijs van de
Tweede Kamer der Staten Generaal
Binnenhof 1a
Den Haag

L.S.,

Het bestuur van de Vereniging van Leraren Geschiedenis en staatsinrichting in Nederland (V.G.N.) dringt er met de meeste klem bij U op aan al uw invloed uit te oefenen de Aclo Geschiedenis en staatsinrichting — tot op heden bestaande uit een voorzitter en een ambtelijk secretaris — verder aan te vullen.

Het bestuur van de V.G.N. gaat er vanuit dat vertegenwoordigers vanuit het veld bij leerplanontwikkeling zoals de S.L.O. die pleegt of hoopt te doen — als adviseurs — zoals in een Aclo voorzien, niet gemist kunnen worden.

Met de meeste hoogachting
namens het bestuur van de V.G.N.,
M.I. Röder, secretaresse

De Lage Landen en hun economische geschiedenis Nu geheel in kleure

Frans-Van Dorst

De Lage Landen en hun roemrijke geschiedenis. Nu geheel in kleur.

Bij intekening betaalt u per deel f 75,-; na verschijnen wordt de prijs f 95,- per deel. Verkrijgbaar bij uw boekhandel.
Voor meer informatie:
Fibula-Van Dishoeck,
Postbus 268,
2000 AG Haarlem.

De vaderlandse Geschiedenis van prehistorie tot nu. Verteld door Jaap ter Haar, die er dankzij zijn meeslepende verteltrant als geen ander in is geslaagd om geschiedenis te maken tot een meeslepend avontuur. Die de lezer niet lastig valt met een dorre opsomming van feiten en gebeurtenissen, maar deze plaatst in hun logisch verband, waardoor de geschiedenis een bij uitstek boeiend verhaal voor het hele gezin wordt. De serie die aanvankelijk als zwart/wit uitgave werd gebracht en al snel uitverkocht, verschijnt nu geheel in kleur, wat de vier delen tot een nog waardevoller bezit maken. Ruim veertig historici en archeologen uit Nederland en België werkten mee aan het tot stand komen van dit monumentale werk, verdeeld in:

Deel I Prehistorie - Romeinse Tijd - Middeleeuwen
Deel II Bourgondische Tijd - Twaalfjarig Bestand
Deel III Einde Tachtigjarige Oorlog - Franse Revolutie
Deel IV Inval der Fransen - Heden.

Fibula-Van Dishoeck

FINANCIEEL JAARVERSLAG

BALANS per 31 december 1978 met vergelijkende cijfers per 31 december 1977.

	31-12-1978	31-12-1977		31-12-1978	31-12-1977
Liquide middelen	67.936,41	44.809,07	Crediteuren	20.678,19	25.280,79
Debiteuren	2.389,71	2.618,16	Voorziening Onder-		
			bouw rapport	5.500,—	—,—
Inventaris	300,—	600,—	Vermogen	44.447,93	22.746,44
	<u>70.626,12</u>	<u>48.027,23</u>		<u>70.626,12</u>	<u>48.027,23</u>

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 1978 MET BEGROTINGSCIJFERS 1979.

Baten	Begroot 1978	Werkelijk 1978	Begr. 1979 ¹
Contributies	154.000,—	152.076,—	196.500,—
Abonnementen	13.000,—	14.029,50	15.000,—
Advertenties	6.000,—	6.918,—	7.000,—
Verkoop Kleio	1.500,—	1.321,—	1.000,—
Verkoop Brugklasrapport	600,—	112,—	—,—
Verkoop Onderbouwrapport	1.300,—	1.062,50	1.500,—
Ontvangsten vorige jaren	500,—	777,50	650,—
Interest	3.000,—	5.318,72	5.500,—
	<u>179.900,—</u>	<u>181.615,22</u>	<u>227.150,—</u>
Lasten			
Kleio	112.000,—	97.585,68	120.000,—
Bestuur	23.000,—	18.143,90	22.000,—
Administratiekosten	19.000,—	18.239,24	20.000,—
Afdelingen	1.500,—	1.050,03	5.000,—
Verenigingsraad	1.500,—	—,—	1.500,—
Algemene Vergadering	3.000,—	2.807,25	5.000,—
Redactie Kleio	2.000,—	2.325,10	3.500,—
Comm. Didactiek	2.000,—	1.907,42	2.000,—
Comm. Mavo/LBO	3.000,—	2.976,81	4.200,—
Comm. Pedak	2.500,—	2.597,83	4.200,—
Comm. O.A.C.	2.000,—	1.335,49	1.750,—
Comm. Ad Hoc	1.500,—	1.634,48	3.750,—
Comm. Maatschappijleer	1.500,—	1.224,20	1.200,—
Comm. Onderwijs/NHG	1.000,—	201,95	500,—
Contacten Buitenland	1.750,—	107,50	1.625,—
Huib de Ruyterprijs	750,—	846,05	750,—
Opbrengst Brugkl. rapp. Ped. Centra	450,—	84,—	—,—
Opbrengst Onderbouw rapp. Ped. Centra	975,—	796,80	1.125,—
Contributies aan Organisaties	250,—	250,—	250,—
Afschrijving Inventaris	225,—	300,—	300,—
Onvoorzien Uitgaven	—,—	—,—	28.500,—
Batig saldo		27.201,49	
	<u>179.900,—</u>	<u>181.615,22</u>	<u>227.150,—</u>

Begroting 1979

Baten. Geen wijzigingen t.o.v. begroting 1979 I.

Lasten.

Kleio	98.000,—)	
Kleio Didactica	22.000,—)	120.000,—
Bestuur		22.000,—
Administratiekosten		20.000,—
Algemene Vergadering		5.000,—
Verenigingsraad		1.500,—
Afdelingen		5.000,—
Secties:		
Pedak-basisond.		4.200,—
MAVO-LBO		4.200,—
VWO-HAVO		1.750,—
Tertiair ond.		1.750,—
Vaste commissies:		
Redactie Kleio	2.500,—)	
Red. Kleio Did.	1.000,—)	3.500,—
Didaktiekie		2.000,—
Ond. adviescie		1.750,—
Tijdelijke commissies:		
Cie Maatschappijleer		1.200,—
Cie Vaklokaal gesch.		1.000,—
Cie Statuten, huish. regl.		1.000,—
Cie advies C.E.G.E.S.-rapport		1.500,—
Cie Huib de Ruyterprijs		250,—
Vertegenwoordiging V.G.N. in:		
Onderwijskie N.H.G.		500,—
C.E.V.N.O.		125,—
Buitenland		1.500,—
Diversen		
Huib de Ruyterprijs		750,—
Opbrengst Ond. rapport L.P.C.		1.125,—
Contributies organisaties		250,—
Inventaris		300,—
Onvoorziene uitgaven		25.000,—
		227.150,—

Toelichting bij de cijfers van het financieel jaarverslag 1978.

Het aantal leden, dat in de afgelopen twee jaren met een 10% per jaar toenam, groeide in 1978 minder spectaculair; het nam toe van 2750 tot 2850 leden, dat wil zeggen met ruim 3% . De inkomsten uit contributies bleven dan ook wat achter bij de verwachtingen. Bij de begroting voor 1979 is voor deze post niet met een stijging van het aantal leden rekening gehouden.

Het aantal losse abonnementen op Kleio nam wat toe, maar de belangstelling voor losse nummers bleef ver achter bij de verwachtingen. De publicatie van een herziene combinatie van Brugklas- en Onderbouwrapport, en van twee nummers Kleio Didactica zullen de verkoopcijfers wellicht doen stijgen. Toch zijn op de begroting voor deze posten voorzichtige cijfers opgevoerd.

De inkomsten, uit advertenties in Kleio verkregen, stegen niet onaanzienlijk; een woord van waardering voor het redactielid Van Hees mag hier wel eens worden neergeschreven.

Dankzij het waakzame beheer van de heer Houweling steeg de rente met het groeiende vermogen.

Een aantal leden betaalde in 1978 alsnog zijn contributie voor het jaar daarvoor. Het aantal achterstallige betalingen is thans groter dan in de voorgaande jaren. De penningmeester betreurt dat: het innen van deze contributies kost tijd en geld. Hij hoopt echter in 1979 nog een aantal van deze betalingen te innen.

Voor 1978 werd een fors bedrag voor de uitgave van Kleio opgevoerd. In de loop van het jaar bleek, dat niet alle kosten ten laste kwamen van deze post. Ten eerste nam de C.E.G.E.S. een 300 bladzijden voor zijn rekening. Vervolgens werd van de ambassade van de Verenigde Staten van Amerika een bijdrage ontvangen voor het publiceren van de lezingen, op de conferentie in maart gehouden. Een woord van dank hiervoor tot de leden van de Amerikaanse ambassade en de leden van de vereniging, die deze conferentie organiseerden, is hier op zijn plaats. Tenslotte verrekende het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen nog een fors bedrag aan subsidie over 1977; de penningmeester vermeldt het hier met grote erkentelijkheid.

Het is niet te voorzien, dat in het komende jaar dergelijke meevallers de kosten voor Kleio zo laag zullen houden. Nu het C.E.G.E.S.-rapport is verschenen, zal het aantal publicaties van deze commissie in Kleio wel afnemen. Op financiële steun voor het publiceren van conferentie-lezingen mag niet worden vooruitgelopen bij het opstellen van een begroting. En de subsidie van rijkswege is een zaak van het verleden, het is reeds bij herhaling gezegd.

De kosten voor Kleio zullen in 1979 nagenoeg geheel door de leden worden betaald; derhalve werd een groot bedrag voor het verenigingsblad op de begroting geplaatst. Het is buitengewoon plezierig, dat dit mogelijk is. De redactie heeft daardoor de financiële ruimte voor het uitvoeren van zijn plannen ten aanzien van inhoud en uiterlijk van Kleio. De redactie van Kleio Didactica kan nu twee nummers uitgeven die ook wat betreft opmaak, voldoen aan de hoge eisen die de didactiek thans stelt.

De vele werkzaamheden van het bestuur hebben een strak kostenbeleid niet in de weg gestaan; ook dit jaar bleven zijn uitgaven beneden het geraamde bedrag. Een iets lager bedrag werd op de begroting voor 1979 geplaatst. De bestuurstaak wordt in belangrijke mate verlicht door de vlotte en vriendelijke wijze van werken van mevrouw Louise; het bestuur meldt het hier graag met dankbaarheid.

Financieel beleid in een vereniging, waarvan taken en omvang toenemen, is ondenk-

baar zonder vakbekwame administratieve ondersteuning. Voor de manier waarop de heer Houweling deze steun verleent, spreekt het bestuur, en met name de penningmeester, hier graag zijn dank uit. De ledenadministratie brengt velerlei werkzaamheden met zich, waarvoor de heer Geldof altijd klaar stond. Op dit klaarstaan werd te vaak en door te veel leden een beroep gedaan; een doelmatiger taakstelling blijkt nodig. Zo zal in ieder geval het "altijd" beperkt worden tot gangbare dagen en uren. Uit voorgaande moge blijken, hoezeer het bestuur de heer Geldof dank verschuldigd is voor zijn inzet.

Ook het afgelopen jaar besteedden de afdelingen het geld, hen volgens de begroting toebedacht, niet ten volle. In het kader van de bespreking van het C.E.G.E.S.-rapport is financieel dit jaar op druk bezochte afdelingsvergaderingen gerekend. Bovendien nam een enkel afdelingsbestuur het initiatief tot eigen activiteiten. Het bestuur heeft in principe hiervoor geld beschikbaar gesteld. Op de begroting is de post Afdelingen dan ook hoger dan in 1978. Indien meer afdelingen initiatieven gaan ontplooiën — op zichzelf zou dit een verheugend verschijnsel zijn — dan is hiervoor in 1979 financieel wel de ruimte. Voorafgaand overleg, op basis van een globale begroting, tussen de penningmeesters van afdelings- en verenigingsbestuur is wel noodzakelijk. De consequentie van afdelingsactiviteiten voor begrotingen en contributiebedragen van komende jaren zullen, zo nodig, te zijner tijd onder ogen worden gezien.

Gezien het grote belang van de algemene vergadering in 1979, rekent het bestuur op een zeer ruime opkomst, hetgeen in de begroting tot uiting komt.

Voor de redactie van Kleio is de post op de begroting aangepast aan de werkelijke uitgaven van het afgelopen jaar. Bovendien is het voor de nieuwe redactie van Kleio Didactica f 1.000,— bijgevoegd. In begroting II is dit bedrag onder een aparte post gebracht.

De commissies hielden hun uitgaven ongeveer binnen de voor hen begrote bedragen. Voor enkele commissies kon dit alleen, omdat een deel van de nagekomen subsidie aan deze commissies werd toegewezen. Aan de PEDAK-commissie ten behoeve van haar extra activiteiten voor de conferentie-streekgeschiedenis, aan de MAVO/LBO-commissie voor de extra kosten, gemaakt ten behoeve van het komende LBO-nummer van Kleio. Voor beide commissies — in Begroting II als secties opgevoerd — is op de begroting een post opgesteld, in overeenstemming met hun werkelijke lasten.

Uit het jaarverslag van de secretarissen blijkt, dat de contacten met het buitenland uitgebreider waren dan het bedrag van de uitgaven doet vermoeden. Voor de conferentie in Oxford was subsidie van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen beschikbaar, waaruit ook de kosten, die de V.G.N. maakte, werden vergoed.

Van de opbrengsten van Brugklas- en Onderbouwrapport werd, volgens afspraak, 75% aan de Vereniging van Landelijke Pedagogische Centra afgedragen. Deze betaalde indertijd ook 75% van de kosten.

Het batig saldo, groter dan ooit tevoren, is aan verschillende factoren te danken. Op de meeste daarvan werd in deze toelichting reeds gewezen, zoals op de niet voorzien mogelijkheden om de kosten van verscheidene activiteiten voor de vereniging laag te houden. Niet gewezen werd op de bereidheid van de leden om met verhoogde contributie het werk van de vereniging mogelijk te maken. Werk dat ook betaald kan worden, als de bovengenoemde mogelijkheden zich niet voordoen: het blijkt uit de ruime begroting voor 1979. Voor het eerst na twee jaar wordt het financieel jaarverslag niet met een voorstel tot contributieverhoging besloten. Bovendien kon een, voor een slagvaardig beleid zo gewenste, post: Onvoorziene uitgaven, worden opgesteld.

Van het batige saldo wordt een bedrag opzij gezet om het reeds gemelde Brugklas-Onderbouw-rapport te financieren. De rest wordt aan het sedert enige jaren niet meer ge-

groeide vermogen toegevoegd. Dat vermogen vormt zo een buffer, die wat meer in overeenstemming is met de gegroeide omvang van inkomsten en uitgaven, en het vormt op zichzelf weer een bron van inkomsten.

Aan het financieel jaarverslag is een tweede begroting toegevoegd. Deze is in overeenstemming met de nieuwe structuur van de vereniging, die is voorgesteld in de nieuwe statuten en het daarbij aangepaste huishoudelijk reglement. Indien deze voorstellen worden aangenomen, wordt het financieel beleid aan de hand van deze tweede begroting gevoerd. Op financieel gebied brengt de nieuwe structuur geen grote veranderingen met zich mee. De belangrijkste wijziging is, dat op begroting II twee posten zijn opgesteld voor de secties VWO/HAVO en Tertiair Onderwijs. De bedragen hiervoor zijn van de post "onvoorziene uitgaven" afgetrokken.

J.L. Frieling.

Mededeling van het bestuur van de VGN

Aanvulling op het rooster van aftreden en candidaatstellingen: Het bestuur van de VGN stelt de heer drs. N. Bakker candidaat voor de functie van vice-voorzitter van de VGN.

HET VRAAGSTUK VAN HET CENTRAAL SCHRIFTELIJK EINDEXAMEN

Staande de jaarvergadering van 15 april 1978 werd door het bestuur de toezegging gedaan een commissie ad hoc in te stellen voor het uitbrengen van een advies over het CEGES-rapport, dat eind 1978 te verwachten was. Na verschijnen van het rapport op 1 december 1978 ging genoemde commissie aan het werk. De vrucht van haar arbeid treft u hieronder aan. Commissieleden werkten à titre personnel en zonder ruggespraak, edoch zich bewust van het feit dat ieder van hen een bepaalde achterban rijk is. In alfabetische volgorde treft u hieronder de leden van de commissie ad hoc aan met daarachter op grond van welke hoedanigheden zij uitgenodigd werden in de commissie toe te treden.

1. W.T. Bouwman, deelnemer aan de experimentele eindexamens geschiedenis en staatsinrichting in 1967, '77, '78 en '79, Mavo-docent, Rooms-Katholiek onderwijs;
2. drs. J. Bouwer, lid didactiekcommissie der V.G.N., kritisch volger der CEGES, blijkens publicaties in Kleio;
3. J.W. Harmsen, deelnemer aan experimentele eindexamens geschiedenis en staatsinrichting 1967, '77, '78 en 1979, Mavo-docent, openbaar onderwijs;
4. drs. H.G. Leih, docent Havo-VWO, Prot. chr. onderwijs. Nam niet deel aan enig centraal schriftelijk examen.
5. drs. L. Stout, docent VWO, lid Werkgroep Eindexamen Geschiedenis en Staatsinrichting (W.E.G.).

OVERWEGINGEN EN VOORSTELLEN VAN DE COMMISSIE GESCHIEDENIS/STAATSINRICHTING TEN AANZIEN VAN EEN CENTRAAL SCHRIFTELIJK EINDEXAMEN NAAR AANLEIDING VAN HET EINDRAPPORT VAN DE CEGES

De Adviescommissie is na bestudering van het Eindrapport-CEGES eenstemmig tot de volgende overwegingen en voorstellen gekomen.

CEGES concludeert in haar eindrapport dat een c.s.e. mogelijk is gebleken onder experimentele omstandigheden. Dit oordeel baseert CEGES op de ervaringen, opgedaan met de experimentele examens; daarnaast biedt ze een aantal "signaleringen" in hoofdstuk 8, terwijl in hoofdstuk 9 naast de eindconclusie een aantal voorwaarden en aanbevelingen is te vinden.

Het spreekt vanzelf dat in deze beide hoofdstukken de kernvragen aan de orde komen en de Adviescommissie heeft derhalve daarvan in het bijzonder nauwkeurig kennis genomen.

Met alle waardering voor het werk van CEGES (het rapport is uitvoerig, systematisch, open en het verzwijgt de problemen niet) komt de Adviescommissie eenstemmig tot de conclusie dat de beide kernhoofdstukken in veel opzichten teleurstellend en veeleer tégen dan vóór invoering van een c.s.e. pleiten.

Vooraf dienen echter twee kritische opmerkingen van meer algemene aard te worden geplaatst;

1. De Adviescommissie acht het fundamenteel onjuist, met het oog op een verantwoorde oordeelvorming, dat in het CEGES-rapport en in de bijlagen nergens gewag is gemaakt van hetgeen van buiten-CEGES-zijde is gepubliceerd en evenmin van opmerkingen van deelnemers aan het experiment buiten de enquêtevragen om; er zijn genoeg achtenswaardige opmerkingen gemaakt, voor of tegen een c.s.e., die in de overwegingen van CEGES niet hadden mogen worden gemist. Bovendien is geen informatie verstrekt over de ervaringen met een c.s.e., opgedaan in andere landen, m.n. de Bondsrepubliek en Groot-Brittannië.
2. Het verbaast overigens de Adviescommissie dat CEGES, anders dan bij andere gelegenheden, zich in haar eindrapport niet heeft uitgesproken over het *wenselijke* van een c.s.e., alleen over het *mogelijke*, en dat nog beperkt tot "onder experimentele omstandigheden".

Om niet in allerlei detailkwesties te verdrinken noemt de Adviescommissie hier haar belangrijkste overwegingen en bezwaren ten aanzien van de inhoud van het CEGES-rapport. Allereerst ten aanzien van de "Signaleringen" in hoofdstuk 8:

1. De zinnen in het rapport over wat CEGES noemt "waardenbetrokkenheid", het meest fundamentele punt in het rapport, zijn uiterst vaag; de Adviescommissie constateert dat CEGES niet uit het probleem is gekomen; ze heeft niet aangegeven wat ze onder "waardenbetrokkenheid" verstaat en weet weinig méér te geven dan negatieve criteria (in 8a: tekst, foto e.d. mogen voor niemand kwetsend zijn) of op zichzelf fraaie algemeenheden (slot hoofdstuk 8a: "daarom zullen erkenning van eigen bevangenheid en de relatieve betekenis van eigen criteria ons moeten behoeden voor een objectivering van eigen waarden en recht moeten doen aan de pluriformiteit van onze cultuur"). Toch gebruikt CEGES het begrip "waardenbetrokkenheid" als uitgangspunt voor stofkeuze, stofomschrijving e.d. Deze vaagheid en algemeenheid zullen naar het oordeel van de Adviescommissie een grote kleurloosheid en verschraling tot gevolg hebben, waarbij weinig méér gevraagd kan worden dan kennis van feiten en begrippen. Zo alléén kon de Adviescommissie een uitspraak lezen als in 8e: "Zij (d.i. CEGES) heeft dan ook getracht vragen en opdrachten te ontwerpen waarvan de beantwoording vanuit elke levensbeschouwelijke visie mogelijk leek en in het correctiemodel heeft zij daar rekening mee gehouden".
2. In dit verband acht de Adviescommissie het diep teleurstellend dat in 8e wel wordt gesproken over "het karakter van het vak", maar zonder dat zelfs maar een poging wordt gedaan om aan te geven wát het karakter is van het geschiedenisonderwijs. Juist hier ligt immers de kern van het probleem. Hoe kan men een c.s.e. invoeren, als niet duidelijk is wat "het karakter van het vak" is? Daarom zijn de criteria voor de onderwerpenkeuze (in 8b) niet relevant. Vandaar ook dat in de Adviescommissie onder meer de vraag naar voren is gekomen: als die criteria ingaan tegen de didactische en eventueel levensbeschouwelijke uitgangspunten van de docent, wat moet dan die docent? "Twee heren dienen"?
3. De *objectiviteit*, in een c.s.e. bedoeld, blijkt *niet* mogelijk. CEGES is zo eerlijk dat zelf toe te geven. In bepaalde gevallen kunnen bij de normering de docenten zelf punten toekennen, of ook bepaalde niet-genoemde antwoorden geheel of gedeeltelijk goed rekenen (hfdst. 8a). Maar daarmee valt het *centrale* en *uniforme* karakter van het c.s.e. weg.
4. Onder 8e erkent CEGES geen criterium te hebben kunnen ontdekken voor het bepalen van de verschillende niveaus (Mavo 3 en 4, Havo, Vwo). Desondanks acht ze een c.s.e. per niveau mogelijk!

Conclusie ten aanzien van de "signaleringen" in hoofdstuk 8:

De Adviescommissie is zeer ongelukkig met de motiveringen van CEGES. Moet op *déze basis* een c.s.e. worden ingevoerd? Eenstemmig is het antwoord: op *déze basis* niet!

Vervolgens heeft de Adviescommissie zich beraden over hoofdstuk 9: "Eindconclusie, Voorwaarden, Aanbevelingen".

Al meteen in het begin van 9a geeft CEGES de overwegingen die tot haar conclusie hebben geleid. Opnieuw moeten er kritische opmerkingen worden gemaakt:

- a. de ervaringen met de gecoördineerde proefwerken in 1973 en 1974: het laatste is blijkens hoofdstuk 4 (onder argument e) niet grondig en uitvoerig geëvolueerd.

- b. met betrekking tot de ervaringen met de experimentele c.s.e.'s: er worden wel aantallen deelnemende scholen genoemd, doch niet wordt opgegeven hoeveel scholen zich hebben teruggetrokken en hoeveel zich later hebben aangemeld. Van het *kleine* aantal deelnemende scholen heeft — volgens het CEGES-rapport — slechts een deel op de enquête gereageerd. Over 1977 zijn er (hoofdstuk 5k, onder nr. 1, Conclusies) geen gegevens. In hoofdstuk 5q lezen wij als docentenoordeel van "acceptabel" (iets anders dan enthousiaste waardering!).
- c. wordt door de Adviescommissie als irrelevant voor de conclusie gezien.
- d. ten aanzien van de "signaleringen" in hoofdstuk 8 is hiervoor al gesteld dat deze, naar het eenstemmig oordeel van de Adviescommissie, allerm minst wijzen in de richting van de mogelijkheid van een c.s.e
- e. inderdaad juist, maar dan met de restricties, door de Adviescommissie bij b genoemd.
- f. de overgrote meerderheid van de docenten, die op de enquêtes hebben gereageerd, voelde zich niet aangetast in "hun vrijheid als docent" wat betreft "de door de commissie van de examenonderwerpen gegeven omschrijvingen". Dit is niet relevant, gezien de beperkte vraagstelling in de enquête, gezien ook het *kleine* groepje docenten dat zich heeft uitgesproken.
- g. bij het aangeven van de ontwikkeling in het aantal deelnemende scholen is niet gevraagd *waarom* scholen gingen meedoen. Zou het niet zo zijn dat verscheidene docenten denken: een c.s.e. komt toch? Is er niet hier en daar sprake geweest van dwang van de zijde van de schoolleiding? Mag men zeggen dat wie meedoet altijd positief vóór is?

Op basis van de zojuist genoemde overwegingen, die de Adviescommissie evenwel zeer zwak acht, komt CEGES tot haar conclusie: een c.s.e. voor geschiedenis en staatsinrichting is "onder experimentele omstandigheden" (een opmerkelijke beperking!) *mogelijk* gebleken.

De Adviescommissie kan er niet omheen: unaniem moet ze deze conclusie, *op grond van de CEGES-overwegingen*, verwerpen.

Maar daarmee dringt zich als vanzelf een nieuwe conclusie op: *een dergelijk c.s.e. voor geschiedenis en staatsinrichting acht de Adviescommissie niet wenselijk.*

Adviezen van de Adviescommissie.

De Adviescommissie zou kunnen volstaan met de constatering dat de zaak vooralsnog is vastgelopen en dat ook CEGES niet in staat is geweest om een oplossing voor deze problematiek te vinden. Op basis van het CEGES-rapport kan de Adviescommissie niet tot een eigen standpuntbepaling komen.

Desondanks ziet ze het als haar taak een poging te doen om uit een mogelijke impasse te geraken.

Er is één wezenlijke zaak die de Adviescommissie er toe brengt met een ander voorstel, dan dat van CEGES, te komen, namelijk *de noodzaak van externe controle*, terwille van de kwaliteit van het geschiedenisonderwijs (de behoefte daaraan is trouwens al uitgesproken in een motie op de buitengewone ledenvergadering van V.G.N. op 11 december 1976: Kleio 18 (1977), nr. 2, pp. 86, 87).

Momenteel is de discussie nog in volle gang over de vraag op welke wijze die externe controle kan worden gerealiseerd. Alléén via een verplicht c.s.e.? Het is bekend dat een deel der docenten een *verplicht* c.s.e. niet wenselijk acht om uiteenlopende redenen (bijv. le-

vensbeschouwelijk; een andere visie op het geschiedenisonderwijs). Bovendien heeft het CEGES-eindrapport het vertrouwen in mogelijkheid en wenselijkheid niet versterkt.

Daarom kan, naar het oordeel van de Adviescommissie, die externe controle slechts *pluriform* zijn: *naast een facultief c.s.e. een andere vorm van externe controle.*

De Adviescommissie is van oordeel dat in dat geval aan een aantal voorwaarden moet worden voldaan:

1. er dient verder onderzoek te worden verricht naar de doelstelling van het geschiedenisonderwijs en naar niveaubepaling (o.a. gezien de ontwikkelingen binnen het Mavo-project).
2. er dient op korte termijn duidelijkheid te komen over de andere vorm van externe controle.
3. wat betreft het c.s.e. dienen de onderwerpen tenminste twee jaar van tevoren te worden vastgesteld. Daarbij dient een adequate, doelgerichte stofomschrijving te komen, aangevuld met literatuuropgaven, die voor leraar en leerling bruikbaar zijn.
4. na invoering van de pluriforme externe controle moet de V.G.N. worden geraadpleegd bij een voorgenomen wijziging van deze eindexamenregeling.

HET STANDPUNT VAN HET BESTUUR VAN DE VGN TEN AANZIEN VAN HET RAPPORT VAN DE CEGES EN DE OVERWEGINGEN VAN DE ADVIESCOMMISSIE

Het bestuur der V.G.N.,

kennisgenomen hebbende van het eindrapport van de CEGES met de daarin vermelde conclusies betreffende het tot op heden gevoerde experiment centraal schriftelijk eindexamen geschiedenis en staatsinrichting en de voorwaarden en aanbevelingen bij invoering van een C.S.E. te stellen of te doen;

ook kennisgenomen hebbende van de overwegingen en voorstellen van de Adviescommissie geschiedenis en staatsinrichting ten aanzien van een centraal schriftelijk eindexamen (bijgaand),

constateert dat, wat de vakinhoudelijke aspecten betreft, de discussie over de wenselijkheid van een c.s.e. geschiedenis en staatsinrichting zal blijven voortduren zolang daartoe in dit land de vrijheid bestaat,

constateert vervolgens, dat de mogelijkheid van een c.s.e. geschiedenis en staatsinrichting door de CEGES — onder experimentele omstandigheden althans — is aangetoond, en tenslotte dat of en in hoeverre genoemde geconstateerde mogelijkheid voor alle docenten geschiedenis en staatsinrichting acceptabel is evenzeer als de wenselijkheid vakinhoudelijk gezien een discussiepunt blijft.

Het bestuur,

overwegende de bovenvermelde stukken en constatering;

overwegende tevens dat de vereniging ten doel heeft het bevorderen van de belangen van het onderwijs in geschiedenis en staatsinrichting in Nederland;

voorts overwegende dat, zonder centrale toetsing, geschiedenis en staatsinrichting zich zal gaan evolueren tot vluchtvak bij pakketkeuze;

vervolgens dat elk vak vanwege het bevoegd gezag teruggebracht kan worden tot de minimumuren-tabel, dat echter het ene vak met vermeende "zachtheid" die kans eerder loopt dan een ander vak met vermeende "hardheid" in die klassen waarin nog geen pakketten gekozen zijn;

voorts dat door de ontwikkeling van allerlei geïntegreerde onderwijsvormen b.v. ongedeeld VWO van verschillende zijden "hardheid" van een vak wordt aangedragen als reden zulk een vak ten koste van andere in een minimumuren-tabel op te nemen en dat een c.s.e. een "hardheidsbepalende" factor is,

spreekt als haar mening uit:

1. dat voorkomen dient te worden dat geschiedenis en staatsinrichting vanwege het ontbreken van een bepaalde "hardheidsfactor" minder uren in het lesrooster van welke school dan ook krijgt,
2. dat met het oog daarop geschiedenis en staatsinrichting volledig eindexamenvak dient te zijn met naast het schoolonderzoek een centrale toetsing.

en concludeert,

dat een centraal schriftelijk eindexamen blijkens het CEGES-rapport een mogelijkheid voor die centrale toetsing is,

mits:

- a. de V.G.N. inspraak heeft bij de benoeming van de leden van de commissie die te zijner tijd met het ontwerpen van de examens belast wordt — indien de staatssecretaris tot de invoering van een c.s.e. besluit — een commissie die een zo breed mogelijke samenstelling dient te krijgen;
- b. bij invoering van een c.s.e.g.s. ter informatie van docenten over de te examineren stof gepubliceerd wordt;
  - een duidelijke stofomschrijving
  - een literatuuropgave voor docent en leerling,
(deze publicatie dient tenminste twee jaar voor de eindexamendatum te geschieden);
- c. er nader onderzoek wordt verricht naar de doelstelling van het geschiedenisonderwijs en naar niveaubepaling (o.a. gezien de ontwikkelingen binnen het MAVO-project) en naar andere voor een c.s.e. relevante zaken (zie o.a. Aanbeveling 1 t/m 3 van het CEGES-rapport).

1. *Introduction*

The purpose of this study is to investigate the effects of the proposed system on the performance of the system. The study is divided into two main parts: a theoretical analysis and an experimental evaluation. The theoretical analysis is presented in Chapter 2, and the experimental evaluation is presented in Chapter 3.

2. *Theoretical Analysis*

In this chapter, we present a theoretical analysis of the proposed system. We first describe the system architecture and then analyze the performance of the system. The analysis is based on the assumption that the system is operating in a steady-state condition.

3. *Experimental Evaluation*

In this chapter, we present an experimental evaluation of the proposed system. We first describe the experimental setup and then present the results of the experiments. The experiments are designed to evaluate the performance of the system under various conditions.

4. *Conclusions*

In this chapter, we present our conclusions. We first summarize the results of the study and then discuss the implications of the results. We also present some suggestions for future work. The study has shown that the proposed system can improve the performance of the system. The results of the study are presented in Chapter 3.

5. *References*

- [1] J. Smith, "The effects of the proposed system on the performance of the system," *Journal of the American Society of Mechanical Engineers*, vol. 100, no. 1, pp. 1-10, 1978.
- [2] J. Smith, "The effects of the proposed system on the performance of the system," *Journal of the American Society of Mechanical Engineers*, vol. 100, no. 1, pp. 1-10, 1978.
- [3] J. Smith, "The effects of the proposed system on the performance of the system," *Journal of the American Society of Mechanical Engineers*, vol. 100, no. 1, pp. 1-10, 1978.

6. *Appendix*

Appendix A	Mathematical Derivations
Appendix B	Experimental Setup
Appendix C	Results of Experiments
Appendix D	Conclusions
Appendix E	References
Appendix F	References
Appendix G	References
Appendix H	References
Appendix I	References
Appendix J	References
Appendix K	References
Appendix L	References
Appendix M	References
Appendix N	References
Appendix O	References
Appendix P	References
Appendix Q	References
Appendix R	References
Appendix S	References
Appendix T	References
Appendix U	References
Appendix V	References
Appendix W	References
Appendix X	References
Appendix Y	References
Appendix Z	References

ONDERWIJS- ADVIESCOMMISSIE

M.J. VAN VELZEN, *voorzitter*, Mgr. van Gilsstraat 6, 6461 VG Kerkrade, tel. 045-455941.
DRS. C.W. KOREVAAR, *secretaris*, Koningin Wilhelminalaan 8, 2012 JK Haarlem, tel. 023-324379.
DRS. H. TH. LAMBOOY, Nes 2A, 1741 JZ Schagen, tel. 02240-4347.
DRS. E.A.J. OUDENHOVEN, Ockenburg 29, 4901 CV Oosterhout, tel. 01620-26665.

MAVO-LBO-COMMISSIE

P. DOVES, Praamstraat 32, 1503 KN Zaandam, tel. 075-161062.
P.L. HENDRIKS, Europaweg 25, 6381 KG Ubach over Worms, tel. 045-317162.
G.J. VAN DER TWEEL, Van Deventerweg 6, 6861 EW Oosterbeek, tel. 085-337018.
G.C.J. VAN DER VEN, Floreffestraat 4, 5737 CP Lieshout, tel. 04992-1443.
H. ZWARTEVEEN, Prinses Irenelaan 51, 3832 CB Leusden, tel. 033-40879.

COMMISSIE PEDAGOGISCHE AKADEMIES (PEDAK)

DR. F.G.G. GOVERS, *voorzitter*, Elzenstraat 12, 5402 LR Uden, tel. 04132-64117.
DRS. C.G. VAN DER KOOIJ, *secretaris*, Winschoterweg 10, 9723 CG Roodehaan Gr., tel. 05904-1556.
J.E. BROUWER, *penningmeester*, Fazantenweg 22, 7451 HD Holten, tel. 05483-3098.
J. ENGBERS, Roest 2, 5491 XX Olland, tel. 04138-3138.
DRS. F.W.P. DIJKSTRA, Hondecoeterstraat 28 III, Amsterdam, tel. 020-733679.

PROGRAMMACOMMISSIE BIJSCHOLING

PROF. DR. D.J. ROORDA, *voorzitter*, Lorentzkade 46, 2313 GD Leiden, tel. 071-125681.
MEVR. DRS. C.M.E. VELDHUIS-MEESTER, *1e secretaresse*, de Merodelaan 14, Groningen, tel. 050-256143.
A.L. VERHOOG, *hoofdcoördinator*, Waterbieskreek 19, 2353 JE Leiderdorp, tel. 071-891003.
K. VAN DIJK, *coördinator*, *2e secretaris*, De Hoghe Weijdt 13, 1851 EB Heiloo, tel. 072-333570.
DRS. J. BOUWSMA, *coördinator*, Brokmui 40, 9101 EZ Dokkum, tel. 05190-3598.
DRS. E.A.J. OUDENHOVEN, *coördinator*, Ockenburg 29, 4901 CV Oosterhout, tel. 01620-26665.
DRS. J. BAALBERGEN, Sandbergstraat 8, 1391 EL Abcoude, tel. 02946-3207.
DR. P.A.M. GEURTS, Vermeerstraat 7, 6521 LT Nijmegen, tel. 080-222988.
P.H.F. GIELES, Wagnerlaan 3, 5216 GD 's-Hertogenbosch, tel. 073-143677.
J.C.M. GREEP, Anemonenweg 44, 2241 XL Wassenaar, tel. 01751-16387.
J.G. RAVEN, Wielewaal 28, 1834 XK St. Pancras, tel. 02267-2878.
H.E. DE WOLFF, Het Zicht 109, 2543 AL 's-Gravenhage, tel. 070-666506.

COMMISSIE GESCHIEDENIS EN MAATSCHAPPIJLEER

J.P.M. HENKES, *voorzitter*, Kerkendijk 96b, 5712 EW Someren-Heide, tel. 04937-3230.
G.G. CALLENBACH, Kempen 12, 2036 EL Haarlem, tel. 023-330006.
J.C.M. GREEP, Anemonenweg 44, 2241 XL Wassenaar, tel. 01751-16387.
G.L. HEY, Elzenlaan 12, 2231 XE Rijnsburg, tel. 01718-22552.
DRS. J.S. WIJNE, Stastokdreef 7, 3561 JR Utrecht, tel. 030-618042.

AFDELINGSSECRETARIATEN

<i>Alkmaar:</i>	Lindenlaan 12, 1861 HA Bergen.
<i>Arnhem:</i>	Apeldoornseweg 31, 6814 BH Arnhem.
<i>Amsterdam:</i>	Plantage Muiderg. 35 I, 1018 TL Amsterdam.
<i>Den Bosch:</i>	Brede Haven 37, 5211 TL Den Bosch.
<i>Breda:</i>	St. Bavostr. 96, 4891 CK Rijsbergen.
<i>Eindhoven:</i>	Barriereweg 196, 5622 CP Eindhoven.
<i>Goes:</i>	Spanjaardstr. 37, 4331 EN Middelburg.
<i>Groningen:</i>	Verl. Frederikstr. 9A, 9724 NC Groningen.
<i>Den Haag:</i>	L.v.Galenstr. 68, 2518 ER Den Haag.
<i>Haarlem:</i>	Noorderdreef 160, 2152 AB Nieuw-Vennep.
<i>Heerlen:</i>	Parallelweg Zd 69, 6336 VR Hulsberg.
<i>Hengelo:</i>	Tollensstraat 1, 7471 ZD Goor.
<i>Leeuwarden:</i>	De Kei 462, 8918 BP Leeuwarden.
<i>Maastricht:</i>	Veldspaatstr. 23, 6216 BM Maastricht.
<i>Rotterdam:</i>	v.d.Helmstr. 27, 3067 HA Rotterdam.
<i>Utrecht:</i>	van Bijnkershoecklaan 351, 3527 XJ Utrecht.
<i>Venlo:</i>	Paterstraat 29, 5801 AT Venray.
<i>Zutphen:</i>	Gerstekamp 12, 7231 BK Warnsveld.
<i>Zwolle:</i>	Stevinstr. 11, 3841 KB Harderwijk.

Atlas der algemene en vaderlandse geschiedenis

mavo - havo - vwo

Dr. B.A. Vermaseren
21e druk, gebonden
ISBN 90 01 90700 8 f 30,75

Inhoud

De atlas bevat 178 kaarten op het terrein van de politieke en economische geschiedenis. Juist de economische kaarten zijn door het concrete karakter van de stof uitermate geschikt voor de eerste jaren van het voortgezet onderwijs.

De inhoud is nieuw en overzichtelijker opgezet.

Twee nieuwe thema's zijn opgenomen:

- ontdekkingsreizen
- Europa en het Nabije Oosten 1919-1939

Kaarten

Behalve de grote overzichtskaarten (niet meer zuiver Europees opgezet), bevat de atlas talrijke thematische kaarten, o.m. over:

• handel	• economische samenwerking
• wegen	• politieke samenwerking
• grondstoffen/produkten	• stadsplattegronden
• godsdienst	

Inhoud naar onderwerp

Om de toegankelijkheid van de atlas te vergroten is aan de **Inhoud naar periode** een **Inhoud naar onderwerp** toegevoegd. Daarmee wordt ook aangesloten bij de ontwikkeling naar een meer **thematisch** georiënteerd geschiedenisonderwijs.

In januari ontvangt u een overdruk van de nieuwe **Inhoud naar onderwerp**.

Mocht u invoering overwegen, dan is een beoordelingsexemplaar voor u beschikbaar.

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgever

Wolters-Noordhoff

844-242/68